

T.C.
KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNDEN YARARLANMIŞ
GENÇLERİN SOSYO-EKONOMİK DURUMLARININ SOSYOLOJİK
İNCELENMESİ(KARAMAN İL MERKEZ ÖRNEĞİ)**

Hazırlayan
MEHMET ASLAN

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
DOÇ. DR. AHMET ZEKİ ÜNAL

KARAMAN – 2017

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNDEN YARARLANMIŞ
GENÇLERİN SOSYO-EKONOMİK DURUMLARININ SOSYOLOJİK
İNCELENMESİ(KARAMAN İL MERKEZ ÖRNEĞİ)**

Hazırlayan
MEHMET ASLAN

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
DOÇ. DR. AHMET ZEKİ ÜNAL

KARAMAN – 2016

**DENETİMLİ SERBESTLİK SİSTEMİNDEN YARARLANMIŞ GENÇLERİN
SOSYO-EKONOMİK DURUMLARININ SOSYOLOJİK İNCELENMESİ:
KARAMAN MERKEZ ÖRNEĞİ**

Tezin Kabul Ediliş Tarihi:22.12.2016

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan: Doç. Dr. Ahmet Zeki ÜNAL

Üye: Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZALP

Üye: Yrd. Doç. Dr. Erhan TECİM

İmza

Bu tez, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 24.11.2016 tarihli ve 2016/31-211 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü : Doç. Dr. İdris Nebi UYSAL

ÖNSÖZ

Türkiye’de suçla ilgili araştırmalarda genç suçluluğu genelde çocuk suçluluğu içinde değerlendirilmiştir. DSS Türk ceza infaz sistemine 2005 yılında girmiştir. Bu anlamda yeni sayılan ve son zamanlarda tanınmaya başlanan bir sistemdir. Biz de hem genç suçluluğu konusunda literatüre katkıda bulunmak hem de DSS’yi tanıtarak sistemdeki rehberlik hizmetlerinin suç hakkındaki bilince etkisini saptayabilmek için bu çalışmayı ortaya koyduk

Bu çalışmada emeği geçen birçok insan bulunmaktadır. Öncelikli olarak değerli hocam Doç. Dr. Ahmet Zeki ÜNAL Bey’e çalışmama yaptığı katkılar için teşekkür ederim.

Ayrıca hayat yokuşlarında her zaman yanı başımda gördüğüm babam Ömer ASLAN ve annem Ayşe ASLAN’a, kardeşlerim Fatma ASLAN ve Ahmet ASLAN’a, değerli yengem Havva ASLAN, teyzem Emine MUTLU ve eşi Oğuz MUTLU’ya, halam Safiye AKIN ve eşi Zeki AKIN Bey’e teşekkürü bir borç bilirim.

Değerli arkadaşlarımda da emekleri için müteşekkirim. Başta en büyük yardımını gördüğüm Hilal SOYSAL-BULGURCU ve eşi Ali BULGURCU’ya, değerli dostum Emrah KÖKSER’e teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Bu çalışma iki amaca hizmet etmek üzere hazırlanmıştır. İlk amacımız, Karaman il merkezinde sosyo-ekonomik faktörlerin gençlerin suça yönelimi üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. İkinci amacımız; 2005 yılında Türk ceza infaz sistemine eklenen DSS'yi tanıtarak Karaman Denetimli Serbestlik Merkezinde uygulanan rehberlik hizmetlerinin suçun olumsuzluğu konusunda bilgilendirmeyi sağlayıp sağlamadığını ve tekrar suç işleme üzerinde engelleyici bir etkisini incelemektir.

Çalışmamızda ilk bölümde genç ve gençlik kavramlarını ele aldık. Sonrasında, suç ve genç suçluluğu ile genç suçluluğuna etki eden faktörleri ortaya koyduk. İkinci bölümde denetimli serbestlik sistemini tanıttık. Böylece çalışmamızın uygulama kısmı için gerekli kuramsal çerçeveyi çizdik. Sonrasında araştırmamızdaki amaçlar açısından gerekli anket formunu 163 kişi üzerinde uyguladık. Anketlerden elde edilen verileri bilgisayar ortamında SPSS 21.0 istatistik programı aracılığıyla değerlendirdik. Araştırmaya katılanların tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesinde yüzde ve frekans analizlerinden yararlandık. Anket sonuçlarına bakarak genci suça yönelten sosyo-ekonomik nedenleri açıkladık. Bunun yanında rehberlik faaliyetlerinin suçun olumsuzluğu hakkında ve suça tekrar dönmeyi üzerinde etkinliğini tespit etmeye çalıştık.

Çalışmamızın sonuç bölümünde, anket üzerinden elde edilen bilgiler üzerinden sosyo-ekonomik faktörlere değinilmekte, genç suçluluğunu azaltma ve denetimli serbestlik sisteminin işleyişini daha iyi hale getirmeye yönelik öneriler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Denetimli Serbestlik, Suç, Genç, Genç Suçluluğu, Sosyo-Ekonomik Faktörler, Rehberlik Faaliyetleri

ABSTRACT

“A Sociologic-Economic Study of Youngsters who are benefited from Probation System: A Case study of Karaman City”

This study is prepared for two purposes. The first purpose is to find out what socio-economic reasons behind the youngster crime. The second purpose is to make widely known Probation System in Turkey, Probation Guidance Activity Services in Karaman how affect the criminal to commit crime again. Is the Guidance Activity useful or not? We try to find it out in this research.

This research is been divided three parts. In first part, we informed about youth and youthfulness. We also put the reasons behind crime and youth delinquency. In second part, Probation System is introduced. Thus, the very purpose for the research is prepared.

In the first part we examined youth and youthfulness. In the second part we explained crime, youth crime and what are the causes of youth crime. Afterwards probation system is introduced. Thus we put the essence for the purpose of ours. In the last part what we found out about socio-economic factors for youth crime from the survey.

For the very purpose of the study we had a survey on 163 objects. We analyzed the data of the survey on the 21.0 SPSS. We used frequency and percentage tables to find out descriptive information about the subjects. We explained socio-economic causes behind the young crime from the survey. On the other hand how much the Guidance Activity of Probation System in Karaman is influential on the negativeness of crime and the thought about stopping committing crime.

In the conclusion part the socio-economic factors is summarized from the survey. Some suggestions are offered to reduce youth crime and about how probation system can work much better.

Key Words: Probation System, Crime, Youth, Youth Delinquency, Guidance Activity, Socio-Economic Factors

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
1.Araştırma Konusu	3
2.Araştırmanın Amacı	4
3.Araştırmanın Önemi	4
4.Araştırmanın Yöntemi.....	5
5.Veri Toplama Araçları, Veri Girişi ve Yorumlanması	6
6. Çalışmanın Varsayımları ve Kısıtları	6
7.Araştırma Problemi ve Hipotezler.....	7
8.Araştırmanın Örneklemi.....	8
I. BÖLÜM: GENÇ VE GENÇ SUÇLULUĞU	9
I.1. Gençlik ve Genç Kavramları Üzerine	9
I.2. Suç ve Genç Suçluluğu	10
I.3. Genç Suçluluğu ve Nedenleri	18
I.3.1. Ailesel Nedenler.....	19
I.3.1.1. Aile Yapısı	19
I.3.1.2. Ailenin Demografik Yapısı	20
I.3.1.3. Anne-Baba Tutumu.....	22

I.3.1.4. Anne-Baba Yoksunluğu	22
I.3.1.5. Ailedeki Diğer Üyelerin Suçluluğu.....	23
I.3.1.6. Anne-Baba Arası İlişki.....	26
I.3.1.7. Anne-Babanın Eğitim Durumu	26
I.3.1.8. Ailenin Sosyo-Ekonomik Nedenleri ve Suçluluk	27
I.3.2. Akran Grupları	29
I.3.3. Kitle İletişim Araçları	32
I.3.4. Kentleşme, İç Göç ve Gecekondulaşma.....	34
II. BÖLÜM: DENETİMLİ SERBESTLİK	36
II.1. Denetimli Serbestlik Tanımı ve Amacı	36
II.2. Denetimli Serbestlik Sistemi Gerekliliği	37
II.3. Denetimli Serbestlik Tarihsel Gelişimi.....	39
II.3.1. Dünyada Denetimli Serbestliğin Tarihi Gelişimi.....	39
II.3.2. Ülkemizde Tarihsel Gelişim	40
II.3.2.1. Osmanlı Dönemi	40
II.3.2.2. Cumhuriyet Dönemi	42
II.4. Türk Denetimli Serbestlik Sisteminin Temel İlkeleri	44
II.5. Türk Denetimli Serbestlik ve Yardım Sisteminin Özellikleri	46
II.6. Denetimli Serbestlik Sisteminin Ceza Adalet Sistemindeki Yeri	47
II.7. Denetimli Serbestliğin Avantajları ve Dezavantajları	48
a-) Avantajları....	48
b-) Dezavantajları.....	50
II.8. Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezlerinin Görevleri.....	50
III. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN BULGULARI	53
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	90
Suçun Önlenmesi Konusunda Bireyler ve DSS Hizmetleri İçin Öneriler	94

KAYNAKÇA	96
-----------------------	----

EKLER

KISALTMALAR

BKYP: Beş Yıllık Kalkınma Planı

Bkz: Bakınız

ÇKK: Çocuk Koruma Kanunu

CGTGHK: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun

CMK: Ceza Muhakemesi Kanunu

DSS: Denetimli Serbestlik Sistemi

DSHY: Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmenliği

JCG: Genç Mahkemesi Kanunu

SAR: Sosyal Araştırma Raporu

TCK: Türk Ceza Kanunu

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Cinsiyet Dağılımı	53
Tablo 2. Yaş Dağılımı	54
Tablo 3. Medeni Durum Dağılımı	55
Tablo 4. Anne ve Babanın Medeni Durum Dağılımı	56
Tablo 5. Eğitim Düzeyi	58
Tablo 6. Öğrenimin Devam Etme/Etmeme Durumu	59
Tablo 7. Öğrenim Devam Etmiyorsa Sona Erme Sebebi	59
Tablo 8. Anne ve Babanın Eğitim Düzeyi Dağılımı	61
Tablo 9. Temel İhtiyaçlarınızı Karşılama Sıkıntıya Düşüp/Düşmeme Durumunda Suç İşleyenler	63
Tablo 10. Mesleki Durum Dağılımı	64
Tablo11. Anne ve Baba Meslek Durumu	65
Tablo 12. Ailenin Gelir Dağılımı	66
Tablo 13. Gençlerin Ailelerinin Ekonomik Düzey Tanımı	68
Tablo 14. Kardeş Sayısı.....	69
Tablo 15. Yaşanan Konut Tipi Dağılımı	70

Tablo 16. Konut Mülkiyeti Dağılımı	71
Tablo 17. Aile İçi İlişki Dağılımı	72
Tablo 18. Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Dağılımı	73
Tablo 19. Maruz Kalınan Şiddet Türü Dağılımı	74
Tablo20. DSS Tedbiri Almalarına Neden Olan Suç Türü	74
Tablo 21. DSS Tedbiri Öncesi Suç İşlemiş Olma (Sabıka) Durumu Dağılımı	75
Tablo 22. Ailede Sabıka Dağılımı	77
Tablo 23. Arkadaş Çevresinin Sabıka Dağılımı	78
Tablo 24. Göç Dağılımı	79
Tablo 25. Rehberlik Faaliyeti Kapsamında Verilen Eğitimlerin Suçun Olumsuzlukları Hakkındaki Bilince Etkisi.....	80
Tablo 26. Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşleme(me)	80
Tablo27. Cinsiyet ile Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu	81
Tablo 28. Medeni Durum ile Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu	82
Tablo 29. Eğitim Düzeyi ile Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu	83

Tablo 30. Mesleki Durum ile Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu	84
Tablo 31. Aile Ortalama Aylık Gelir Düzeyi ile Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu	85
Tablo 32. Gelir Düzeyi Tanımı ile Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu	86
Tablo 33. Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanmadan Önce Sabıka Durumu ile Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu	87
Tablo 34. Aile Üyeleri Arasında Sabıka ile Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu	88
Tablo 35. Arkadaşlar Arasında Sabıkalı ile Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu	89

GİRİŞ

Bir toplumun geleceğinin teminatı yetiştirmekte olduğu gelecek nesillere bağlıdır. Bu teminatın en önemli yapı unsuru da gençlerdir. Gençlerin toplumun devamını sağlaması ise sağlıklı bir toplumsallaşmadan sonra toplumun değerlerine, normlarına uyan bireyler olmasına bağlıdır. Bu noktada gerekli toplumsallaşmayı tehdit edici bir unsur olarak suç üzerinde durulması gerekir.

Suç bir sapma davranışıdır. Sapan ya da sapma davranışı gösteren bireyden içinde bulunduğu topluma yarar sağlaması beklenemez. Suç bir toplumun geleceğinin kilit unsurlarından olan gençler arasında yaygınlaşırsa toplum açısından büyük bir tehlike arz eder. Gençler arasında suçların yaygınlaşmaya başlaması üzerine ayrıca eğilmenin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Bir toplumda suçun olması pek hoş karşılanmayabilir. Hele ki suçun gençler arasında artış göstermesi o toplum için tehlike çanları çaldığının habercisi olabilir. Bu aşamada genç suçluluğunun özel olarak araştırılması gerekir. Çünkü genç suçluluğu kavramı önceleri çocuk ve yetişkin suçluluğu içerisinde ele alınmaktaydı. Son on beş yılda bu durum değişmeye başladı. Bu anlamda genç suçluluğu yeni sayılabilecek bir tarihsel geçmişe sahip olup ve daha çok sanayileşme ve ekonomik gelişmede ileri olan toplumlarda kriminoloji alanında özgün bir araştırma konusu olmuştur.

Türkiye’de genç suçluluğu genel suçluluk içerisinde oran olarak düşüktür. Türkiye’de suçların büyük kısmını yetişkinler işlemektedir. Ancak istatistikler genç suçluluğu konusunda yasal boşluk olması nedeni ile hatalı olarak değerlendirilmektedir.

Çünkü gençlerin işlediği suçların önemli bir oranı çocuk suçluluğu içerisinde değerlendirilmektedir.

Türkiye’de genel olarak suçluluk özel olarak da genç suçluluğu üzerine çalışmalar yapılması gerekir. Bu çalışmaların sonucunda gençleri suça yönelten sebepler tespit edilebilir. Bu doğrultuda gençleri suça sürükleyen nedenleri engelleyici çeşitli politikalar ve programlar oluşturulabilir. Gençler için oluşturulmuş bu politika ve programlar gençlerin sorunlarını çözmek açısından gereklidir. Böylece suç işlemiş gençleri tekrar topluma kazandırmak ve toplumla bağlarını kuvvetlendirerek yeniden toplumsallaşmaları da sağlanabilir.

Suç hemen her toplumda var olan bir olgudur. Suçun olduğu yerde ceza da mevcuttur. Cezadaki amaç suçluyu ıslah etmek ve toplumu suça ve suçluya karşı korumaktır. Bu amaçla birçok ceza ve infaz sistemi geçmişten günümüze uygulanagelmıştır. Bununla birlikte geleneksel infaz uygulamaları suçluları kapalı bir alana hapsederek bir takım özgürlüklerden mahrum bırakmaktan başka bir işe yaramamıştır. Geleneksel ceza ve infaz sistemleri, ne topluma ne de suçluya hizmet etmiştir. Bu durum da cezaevlerinin nüfusunun kalabalıklaşması ve cezaevi sayısının artmasıyla daha iyi anlaşılmıştır. Böylece geleneksel ceza ve infaz sistemlerinde bir takım dönüşümler yapılmıştır. DSS bu dönüşümlerin bir ürünüdür.

DSS; hapis cezasına alternatif yaptırımlar geliştirmek, hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici çalışmalar yapmak ve suçlu bireyi topluma kazandırarak yeniden toplum içinde yaşama ve toplumu koruma şansı vermektedir. Bu hedefleri gerçekleştirmek amacıyla denetimli serbestlik uygulamaları tüm gelişmiş ülkelerde ceza infaz sistemlerine dâhil edilmiştir.

Girişten sonra araştırmanın sınırları ve yöntemi belirlenmiştir. Bu amaçla araştırma konusu, amacı, önemi, yöntemi, veri toplama araçları, veri girişi, veri girişinin yorumlanması, çalışmanın varsayımları, çalışmanın kısıtları, araştırma sorusu ve hipotezler ve araştırma örneklemini hakkında bilgi verilmiştir.

Bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genç ve gençlik tanımları, genç suçluluğu ve bu suçluluğu tetikleyen faktörler ele alınmıştır. İkinci bölümde denetimli serbestlik sisteminin anlaşılabilmesi için denetimli serbestliğin tanımı ve amacı, DSS'nin gerekliliği, Türkiye ve dünya ölçeğinde tarihsel gelişimi, Türk Denetimli Serbestlik ve Yardım Sisteminin özellikleri, Türk denetimli serbestlik sisteminin temel ilkeleri, DSS'nin Ceza Adalet Sistemindeki yeri, DSS'nin avantajları ve dezavantajları ve Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezlerinin Görevleri yer almıştır. Üçüncü bölümde ise anketimizden elde edilen bulgular yer almıştır. Bu bulguların betimsel olarak analizi yapılmıştır. Sonuç bölümünde ise kişisel değerlendirme ve bazı öneriler yer verilmiştir.

1. Araştırma Konusu

Bu araştırmada, Karaman'da DSS'den yararlanan 15-25 yaş arası gençleri suça sürükleyen sosyo-ekonomik sebeplerin sosyolojik analizi, DSS'nin amacı, konusu, gerekliliği, tarihsel gelişimi, ceza ve adalet sistemi içindeki yeri, avantajları, dezavantajları bunun yanında gençleri suça yönelten sosyo-ekonomik sebeplerin anket üzerinden analizi yapılmış, DSS' deki rehberlik faaliyetleri ile gençlerin suç hakkında algılarının değişmesi / değişmemesi ve suça tekrar yönelmeyi / yönelmeme hakkındaki düşünceleri konu edilmiştir.

2. Araştırmanın Amacı

Türkiye ölçeğinde DSS ile ilgili özellikle de DSS'den yararlanmış gençler üzerinde çok az akademik araştırma yapılmıştır. Bu sebeple araştırmamız alanında bir boşluğu doldurabilmesi konusunda işe yarayabilir.

Bu araştırmanın temel amacı, Karaman Merkez örneğinde DSS'den yararlanan gençlerin suça yönelmelerine etki eden sosyo-ekonomik faktörlerin sosyolojik analizini yapmaktır. Bununla birlikte alt amacı ise denetimli serbestlik kapsamında çeşitli seçenek yaptırımlar ve tedbirler uygulanan genç suçluların profilini ortaya koyarak sistemin etkinliğini tespit etmektir. Bu doğrultuda, kişilerin suç işlemede önemli etkilere sahip olan kişisel ve sosyal özellikleri değerlendirilmiştir. Bu araştırmadaki nihai amaç ise denetimli serbestlik sistemi cezaevindeki yoğunluğu bir nebze de olsa hafifletebilir mi? Cezaevi sayısını azaltmaya yardımcı olabilir mi? sorularına da cevap aramayı amaçlamaktayız.

3. Araştırmanın Önemi

19. yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte cezanın amacı ve nitelikleriyle ilgili yeni görüşler ortaya atılmıştır. Hapis cezalarının beklenen olumlu sonuçları getirmemesi ve ceza hukukunda insan değerinin ve onurunun ön plana çıkması nedeniyle; infaz rejimlerinde hükümlünün ıslah edilmesi, sosyal sisteme sistemin öngördüğü bir vatandaş olarak yeniden kazandırılmasına imkân sağlayacak yeni düzenlemelerin yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda uygulamaya geçilen denetimli serbestlik sistemiyle cezaların kötü etkileri izale edilmek istenmiştir

Bugüne kadar, denetimli serbestlik kapsamında seçenek yaptırımlar uygulanan kişilerin işlemiş oldukları suçlar ve sosyo-ekonomik yapıları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan araştırmaların az miktarda olması çalışmanın önemini arttırmaktadır.

4. Araştırmanın Yöntemi

Toplumsal yaşam girift ve zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Bu özelliğinden dolayı toplumsal yaşama bir bütün olarak bakıldığında onu özgün kılan özellikleri görmek veya anlamak mümkün değildir. O nedenle bir anlama, araştırma ve buluş yapma etkinliği olan bilimin en önemli özelliklerinden birisi, seçici olmasıdır. Bilimin seçici olma özelliği, toplumbilim perspektifinden şu anlama gelmektedir: Her gün, her an binlercesi kurulan ve binlercesi bozulan toplumsal ilişkilerin, kafa karışıklığına yol açmadan yalnızca belli bir yönünün, belli değişiklikler aracılığıyla ele alınarak o konudaki düzenliliklerin ya da düzensizliklerin nedensel olarak incelenmesidir (Erol, 2008: 63).

Çalışmamız alan araştırması niteliğinde betimsel bir araştırmadır. Araştırma boyunca kullanacağımız metot ve teknikler sosyolojinin kullandığı metot ve tekniklerdir.

Araştırma Nisan 2015-Kasım 2015 arasındaki bir zamanı kapsadığı için zaman olarak kesitsel araştırma, temel itibarıyla saha çalışması niteliğinde olup elde edilen bulguları betimsel araştırma çerçevesinde analiz etmektir. Dolayısıyla saha çalışması tekniklerini içeren metodolojik bir anlayışla araştırma yürütülmüştür.

Bu bağlamda da anket uygulaması tekniğinden yararlanılmıştır. Anket, bütün saha çalışmalarında bir tanımlama ve problemin genel görünümünü verebilir. Bu sebeple saha araştırmaları için vazgeçilemeyecek bir tekniktir. Sosyal problemi daha iyi anlamak amacıyla anket uygularken gözlem tekniği de kullanılmıştır.

5. Veri Toplama Araçları, Veri Girişi ve Yorumlanması

Araştırmada veriler anket yöntemi ile toplanmıştır. Hazırladığımız Sosyo-Ekonomik Bilgi Toplama Formu, bireylerin sosyo-ekonomik özelliklerini, ekonomik durumunu, ailelerini tanıttıcı bilgileri, aile içi dinamiklerini, sabıkalı arkadaş/aile üyesine sahip olma ve zararlı kullanımı olan arkadaş/aile üyesine sahip olma durumlarını, Denetimli Serbestlik Müdürlüğü’nden destek alma, rehberlik faaliyetlerinin bireylerin motivasyonunu artırma durumlarına ve suça tekrar yönelimi engelleyip engellemediğini belirlemeye yönelik 32 sorudan oluşan bir araçtır.

Veri toplama araçlarından elde edilen bilgiler, veri girişine hazır hale getirildikten sonra, “SPSS Programı 21”de işlenmiş. Sosyo-Ekonomik Bilgi formundan elde edilen verilere ilişkin bulgular yüzde ve frekans istatistikleri ile çözümlenmiştir. Sosyo ekonomik değişkenlerin de çapraz tablo analizleri yapılmıştır.

6. Çalışmanın Varsayımları ve Kısıtları

Araştırmamızın geçerliliği ve güvenilirliği için bazı varsayımlar oluşturduk:

- Gençlerin aile içinde ya da dışında suçu gözlemlemeleri suç içeren davranışları sergileme tutumlarında etkilidir.
- Gençlerin işsizlik durumları suça yönelmeleri üzerinde etkilidir.
- Gençlerin eğitim seviyesinin düşüklüğü suç üzerinde etkilidir.
- Gencin ekonomik seviyesinin düşüklüğü suç üzerinde etkilidir.

- Gencin yaşadığı konut tipinin sağlıklı olması onun suça yönelmesine etki etmektedir
- Temel ihtiyaç konusunda sıkıntıya düşmek, suça yönelim üzerinde olumlu etki etmemektedir.
- Gençlerin aile ya da akran çevresinde sabıkalıların bulunması suça yönelmesinde etkili olmaktadır.
- Suçlu gençlerin DSS'den yararlanması, gençlerin tekrar suça yönelmemesi üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.

Kısıtları:

- ☐ Genç suçluluğu konusunun, yapılmış olan araştırmalarda çocuk suçluluğu içerisinde değerlendirilmesi kaynak konusunda kısıtlamıştır.
- ☐ Zaman açısından kısıtlama: Çalışma zamanının Nisan 2015 - Kasım 2015 arasında anketlerin yapılmasına dolayısıyla da sadece belli bir zaman dilimi içerisinde bize bilgi vermesi zaman açısından kısıtlı bir dönemi kapsayan bir araştırma olmasına sebebiyet vermiştir.
- ☐ Örneklem grubunda bulunan gençlerin tamamına yakının erkek olması bizi genelde erkek bireyler üzerinden araştırmayı ele almamıza sebep vermiştir.

7.Araştırma Problemi ve Hipotezler

Bu çalışmanın ana problemi DSS'den yararlanan gençlerin sosyo-ekonomik durumlarının suça dönüş arasındaki etkisini araştırmaktır. Bu problemin çözümüne yönelik oluşturulmuş bazı hipotezler şunlardır:

- Anne ve babanın çalışmasıyla gencin suça yönelmesi arasında ilişki vardır.

- Gencin ailesinin sosyo-ekonomik durumunun yetersiz olmasıyla suça yönelmesi arasında ilişki vardır.
- Aile içi şiddetle gencin suça yönelmesi arasında ilişki vardır.
- Suçlu arkadaş çevresiyle gencin suça yönelmesi arasında ilişki vardır.
- Gençlerin, denetimli serbestlikten yararlanmaları / yararlanmamaları arasında tekrar suç işleme / işlememeleri arasında bir ilişki vardır.

8.Araştırmanın Örneklemi

Araştırma örneklemi Nisan 2015-Kasım 2015 tarihleri arasında Karaman Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüğü'nde denetimli serbestlik uygulamasından yararlanan 220 genç hükümlünün tamamına ulaşmayı hedeflemiştik. Ancak, kendilerine ulaşabildiğimiz ve gönüllü olan 163 genci örneklem olarak seçmek zorunda kalarak çalışmamızı yaptık. Örneklemde yer alan gençlerin yaşları 15-25 yaş arasında değişmektedir.

I. BÖLÜM: GENÇ VE GENÇ SUÇLULUĞU

I.1. Gençlik ve Genç Kavramları Üzerine

Çocuk, ergen ve genç tanımlamalarının aynı zamanda birbirinin özelliklerini içermesi nedeniyle gençlik kavramını tanımlamak ve kesin bir sınırla belirleme yolunda küçük çapta bir karmaşa yaşanması normaldir. Ayrıca gençlik tanımı yapılırken; kimi toplumlarda yaşa göre, kimi toplumlarda yasal, biyolojik ya da geleneksel ölçütler kullanılmakta, böylece tanımlar farklı ve tartışmalı bir hal almaktadır.

Nüfus Bilim; gençliği 15-25 yaş kümesinin kapsadığı toplumsal küme olarak tanımlamaktadır. Birleşmiş Milletler; 12-25 yaş grubunu¹, Türkiye Resmi İstatistikleri; 12-24 yaş grubunu gençlik olarak almaktadır. Bazı araştırmacılar ise 25 yaşın altındaki tüm nüfusu gençlik olarak kabul etmektedir.

1985 Dünya Gençlik Yılı dolayısıyla yapılan çalışmalarda bu çağın 15-24 yaş arası olarak kabul edilmesi yaygın bir görüş olarak benimsenmiştir. Gökçe'ye göre; (1985: 211) “gerek yaş özellikleri, gerek uğraş alanları (okul-iş), gerekse medeni hal yönünden bu çağı 15-19 ve 20-24 yaş olmak üzere iki aşamada ele almak bizi daha sağlıklı çözümlemelere götürür.”

Gençlik, çocuklukla erişkinlik arasında yer alan gelişme gösteren, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemi olarak ilk ergenlik belirtileriyle başlar. Gençlik çağı biyolojik olarak büyümenin durmasına dek sürer ve 12-21 yaşlarını kapsar. İngilizcedeki

¹
tarihi:29.06.2015.

<http://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>

Erişim

“teenage” sözü de 13-19 yaşları arasındaki gençlik dönemi olarak görülür (Yörükoğlu, 1985: 3).

Kocacık (1985: 42) çocuk ve ergen kavramlarından, genç kavramını ayıran en önemli belirtinin ‘sosyal boyut’ olduğunu belirterek gençliği; bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan ergenlik ve delikanlılık özelliklerinin bir arada görüldüğü bir dönem olarak görür. Konumuz için de en uygun olan, daha ayrıntılı ve kapsamlı bir tanımını yapmıştır. Gençlik çağdan çağa, toplumdaki topluma farklı tutum, değer yargısı ve davranışlar gösterir. Bu nedenle gençliğin evrensel tanımını yapmak güç olduğundan her ülke kendine göre bir gençlik tanımı yapmaktadır.

Türkiye’de gençlik yaş ölçütü yönünden kalkınma planlarında gençlik aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

(I. BYKP) Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1963-67) gençlikle ilgili bir konuya değinilmemiştir.

(II. BYKP: 255) 14-24,

(III. BYKP: 789), 14-22

(IV. BYKP: 156) ve (V. BYKP: 149), 12-24

(VI. BYKP, 288), 15-24 olarak belirtilmiştir.

I.2. Suç ve Genç Suçluluğu

Toplum, ortak çıkarlar doğrultusunda oluşur. Toplumdaki sosyal bütünleşmeden ve toplumun devamını sağlayan davranış normlarından sapanlara hemen

her tür toplumda rastlanmaktadır. Kuralların çiğnenmediği, suçun olmadığı bir toplumun düşünülmesi imkânsızdır. Durkheim'a göre suçun olmadığı toplum normal toplum değildir. Ancak normal olmayan şeyse, bir toplumda kuralları çiğneyenlerin sayısının ya da toplumun suç olarak kabul ettiği davranışların sayısının artması ve yaygınlık kazanması durumudur. Kuralların çiğnenmediği bir toplum olmadığına göre suç evrensel bir olgudur.

Suç, tarihin başlangıcı itibariyle asırlar boyunca medeniyetler ve toplumları meşgul etmiştir. Toplumlar, suç ve suçun nedenleri durma yoluyla karşı önlemler alma yoluna gitmişler. Bu süreç kendini tekrar eden bir döngü halini almıştır. Bununla birlikte hemen her toplumda, toplumca uygun ve normal kabul edilen davranış normlarından sapan davranışlar vardır. Böylece hukuk kurallarından sapma olarak tanımlanan suç ve suçluluk olgusu da buna paralel olarak meydana çıkar.

İnsanlar yaradılışı ve yapısı itibariyle bazı ihtiras, istek ve duygulara sahiptir. Bununla birlikte toplum halinde yaşamak zorunda olup bir arada kalmayı ister istemez kabul etmektedirler. Ama birlikte yaşamak dürtüsü insanın sahip olduğu bazı isteklere de set görevinde olsa da bu isteklere sahiplikten vazgeçmeleri her zaman mümkün olmayacaktır. Bu istekler oldukça toplum içinde çatışma, çelişki ve uyumsuzluklar var oldukça suça yönelimin olması kaçınılmazdır(Dönmezer, 1994: 49). Suç, insanoğlunun birlikte toplum halinde yaşamak ihtiyacından bu yana var olagelen bir sorundur. Her toplumda, toplum karşıtı davranışlarda bulunan, toplumsal ya da hukuksal yaptırımlara konu olan bireylerin varlığı, asırlardır düşünürleri, yöneticileri, hukukçuları, bilim adamlarını çok yakından ilgilendirmiştir.

Suç, toplum halinde yaşayan bazı bireylerin istek ve hedeflerinin diğer bireylerinkilerle çatışmasıyla ortaya çıkan bir sapma durumu olarak tanımlanabilir. Suç

toplumsal yaşamla ortaya çıkan bir sapma davranış biçimidir. Bunun yanı sıra suçla ilgili bazı sorulara tarih boyunca farklı çözümler getirilmiş ve getirilmeye devam edecektir. Bu sorulara örnek olarak suçun nasıl algılandığı ne tür fiiller suç olarak sayılması zorunluluğu, suç eylemini gerçekleştiren bireylere karşı toplumun nasıl hareket etmesi gerektiği verilebilir. Önceden, suç fiilinde bulunan kişilerin toplumdan tecrit edilmesi gerektiği görüşü geçerliydi. Günümüzde ise insan haklarına saygılı ve suç işleyen bireyleri topluma kazandırmayı talep eden arayışlar temelli yaptırımların yasalarda bulunması gerekliliği geçerlidir.

Suçun başlangıcı olarak tarihin başlangıcı kabul edilir. Suçun, biyolojik, psikolojik, ekonomik, kültürel ve toplumsal açıdan geniş bir kapsamda ele alınması gerekir. Bu nedenle suç sadece bir nedene bağlı ortaya çıktığı şeklinde görüşler toplumbilimin toplumlardaki olaylar ve olguların tek bir nedene açıklanamaz kuralına da aykırıdır. Karmaşık yapısı sebebiyle suç kavramının tanımlanmasında ortak bir görüşte buluşulamamıştır. Dolayısıyla suç ve suçluluğa tek bir açıdan bakılan bir tanım yapılması uygun değildir.

Önceleri insanların doğuştan suçlu olduklarını düşünülerek başlayan çalışmalar yerini zamanla suçluların suçu sadece psikolojik değil aynı zamanda toplumda yaşadıklarının etkisiyle işlediklerini öne süren araştırmalara dönüşmüştür.

Suç, basitçe toplumdaki bütün herkesi kapsayan kuralları ihlal etmek olarak tanımlanabilir. Genç suçluluğunu tek bir bakış açısı olan hukuki açıdan ele almak uygun değildir. Yasal, siyasal, sosyolojik ve psikolojik bakış açılardan da konunun üzerine gidilmelidir.

Suç türleri toplumdan topluma çağdan çağa farklılaşmaktadır. Suç ve suçla karşı her toplum ve çağda farklı yaptırımlar olmakla birlikte ceza uygulanmaktadır. Medeniyet her ne kadar ilerlese de suçu ortadan kaldırmayı başaramamaktadır. Yani gelişmişlik suçu ve suçluyu ortadan kaldırmakta aciz kalmıştır. Suç ve suçlu her toplumun ve çağın vazgeçilmesi güç bir üyesi olmuştur.

Genç suçluluğu üzerine Türkiye’de yapılan araştırmaların sayısı azdır. Bu suçluluk türü, daha çok “çocuk suçluluğu” olgusuyla karşılaştırılmakta, genel olarak da çocuk suçluluğu olgusunun içinde tanımlanmıştır. Türkiye’deki suç araştırmaları ve suç istatistiklerine bakıldığında bu konuda ayrı bir kategorinin olmadığı görülmektedir. Bu olgunun suç literatürüne girişinin yeni olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu suçluluk kategorisi, suçun niteliğiyle ilgili değil daha çok suç eylemini gerçekleştiren bireylerin yaş değişkeni ile ilişkilidir. Konuyla ilgili literatür tarandığında, (Demirbaş, 2001; İçli, 1998) bu yaş kategorisinin genellikle 15-24 ve 14-25 yaşlar aralıklarının kabul gördüğü görülmektedir.

Dünyada özellikle son 25-30 yıldan beri, Türkiye’de ise 2000’li yıllar itibarıyla önemli hale gelen genç suçluluğu olgusu, 14-25 yaşları arasındaki genç ve genç erişkinlerin suçluluğu anlamında kullanılmakta ve Almanya’da ise Genç Mahkemesi Kanunu’na (JGG) göre takip edilmektedir. Ancak Türkiye’de genç suçluluğunu takip edecek ve hüküm verecek belirgin bir yasa bulunmamaktadır. Türk Ceza Hukuku’na göre 11-18 yaşları arasında bulunan suçlular; “Türk Ceza Kanunu Madde 53-54’teki ve 07-11-1979 tarihli ve 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’a göre yargılanmaktadır” (Demirbaş, 2001: 151-155).

Ceza hukuku bakımından çocuk olarak kabul edilen kişiler, gelişim psikolojisi bakımından “ergen” ya da “genç” olarak kabul edildiğinden, batı ülkelerinde “çocuk suçluluğu” değil “genç suçluluğu” kavramı kullanılmaktadır. 14-20 yaşları arasındaki genç ve erişkinlerin suçluluğu zamanımızın genç suçluluğu olarak kabul edilmektedir (Demirbaş, 2005: 157-159). Çocuk suçluluğu ülkemizde hem çocukluk hem de ergenlik döneminin büyük bir kısmını kapsar. Yetişkin suçluluğunu tanımlayan yaklaşımların çoğu, çocuk ve genç suçluluğunu tanımlamak için de kullanılsa da çocuk veya genç suçluluğunu açıklarken daha karmaşık ve farklı yaklaşımlar kullanılmalıdır. Çocuk veya genç suçluluğu kavramları, özellikle ceza hukuku açısından, çocuklara yetişkinlerden farklı muamele yapılması amacıyla geliştirilmiş kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak aradaki fark, sanıldığından aksine daha derindir. Değişik açılardan aradaki farklar değerlendirildiğinde, her kültürün çocuğu veya genci nasıl algıladığı, nasıl tanımladığı ve onlara nasıl davrandığı değerlendirilmelidir. Örneğin bir kabile kültüründe çocuk suçluluğu ya hiç yoktur ya da çok azdır. Suçlu davranış, yetişkinlerle olan ilişkisi bağlamında tanımlanmaktadır. Geniş aile kültürünün olduğu bu tip toplumlarda uygun olmayan davranış, ebeveynler tarafından engellenmekte ya da cezalandırılmaktadır. Etraftaki komşuların çocuğa ceza verme hakkı da bulunmaktadır. Sadece cinayet gibi büyük suçlar mahkemeye intikal etmekte, diğer suçlar ise ailenin cezalandırma sistemine tabi olmaktadır. Bu tip bir yapı içerisinde, çocuk suçluluğuna ilişkin resmi kayıtlar çok azdır veya hiç yoktur (Gibbens ve Ahrenfeldt, 1966: 21). Yine böyle bir yapı içerisinde, çocuklar veya gençler için hangi davranışların suç, hangilerinin sapkın olduğu veya kaç yaşından itibaren çocukların bu davranışlarından sorumlu tutulacağı farklılık göstermektedir. Görüldüğü gibi kimin çocuk, kimin genç olarak kabul edildiği ile hangi davranışların suç olarak kabul edildiği ülkeden ülkeye, kültürden kültüre farklılık göstermektedir.

Dolayısıyla bu tez kapsamında, daha evrensel bir yaklaşım olan yaş aralığı 15-25 yaş olarak belirlenen ergenlik dönemindeki bireyler, genç olarak değerlendirilecektir. Suç olarak kabul edilen davranışlar ise yeni Türk Ceza Kanunu tarafından tanımlanan aykırı davranışlardır.

Görüldüğü gibi Türkiye’de genç suçluluğuyla ilgili yasal düzenlemelerin son derece yetersiz olduğu ve bu suç kategorisinin, çocuk suçluluğu ve yetişkin suçluluğu açısından değerlendirildiği gözlemlenmektedir. Bu nedenle son derece önemli olan “genç suçluluğu” olgusuyla ilgili yapılacak birtakım araştırma ve yasal düzenlemeler, Türkiye’deki bu suçluluk türünün daha da belirginleşmesine açıklık getirecektir. Genç kategorisindeki suç işleyen bireylerin, daha adil, daha sistemli bir şekilde yargılanmasına olanaklı kılacaktır. Böylece de gelecekte suça karşı eğilimlerini azaltacak ıslah çalışmalarının yapılmasına ışık tutacaktır.

Ancak bütün bu söylenenlerin tam olarak gerçekleştirilebilmesi için öncelikle genç suçluluğu olgusunun tanımlandığı yaş kategorisinin daha belirgin hale getirilmesi gerekmektedir. Daha önce belirttiğimiz üzere gençlik dönemi kimi kaynaklarda 15-24 yaşlar arası olarak gösterilirken (Güler, 2002: 58), kimi kaynaklarda (Atabek, 1990: 18; Güler, 2002: 58) 12-24 ya da 15-22 yaş arası gençlik dönemi olarak kabul edilmektedir.

Genç suçluluğu olgusu, Türkiye’nin geleceği için çok önemli bir problem olma özelliği taşımaktadır. Çünkü Türkiye nüfusunun önemli bir çoğunluğunu, genç nüfus oluşturur. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için bu genç nüfus, toplumsal gelişme ve toplumsal değişme için itici bir güç olarak görünse de çoğunlukla bu genç nüfus Türkiye gibi ülkeler için birtakım çarpık ve düzensiz, siyasal, kentsel organizasyonların içinde var olduğunda, gelişmeyi ve değişmeyi engelleyici, bozucu bir etkiye sahip olmakta ve hatta

bu genç nüfus başta istihdam sorunuyla gündeme gelen işsizlik, sosyo-ekonomik tatminsizlik, sağlık, eğitim sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Gelişmekte olan bu ülkeler, içinde barındırdığı bu problemler için çözümler getirmediği takdirde, genç nüfusu olumsuz etkileyip onların suçla karşı karşıya kalmasına neden olabilmektedir. Yapılan araştırmalar, gençlerin özellikle kent yaşamında diğer yaş kategorilerine göre çok daha fazla suç işlediğini göstermektedir (İçli, 1998).

Daha önce de belirtildiği üzere genç suçluluğu tanımlanırken yaş faktörü oldukça önemli idi. Aslında yaş değişkeni sadece genç suçluluğu değil tüm suçlar açısından önemli bir değişkendir. Suçluluğun, yaş değişkeni ile ilişkisi göz önüne alındığında çok çarpıcı sonuçlar ortaya çıktığı görülür.

Genel olarak kayıtlı bireysel suçluluk yükünün 20'li yaşlarda yükselirken 25'li yaşlarda tepe noktasına ulaştığı görülmüş, 30-35 yaşlardan itibaren de hızla indiği belirlenmiştir. Suç istatistikleri ve bilinmeyen alan araştırmaları arasındaki karşılaştırmalı analizler, gerçekte en kuvvetli suç yükünün, aşağı yukarı 14 yaşlarından başlayıp 20'li yaşlara kadar gençlik yaşlarında bulunduğunu ortaya koymaktadır (Demirbaş, 2001: 150).

Bu durum bize gençlik döneminde işlenen suçların, genel suçluluk oranlarının büyük çoğunluğunu teşkil ettiğini göstermektedir. Bu durum, ilerleyen yıllarda genç suçluluğunun suç literatürü içinde çok önemli bir konuma sahip olabilirliğini göstermektedir.

Yavuzer, suçlu gençler üzerinde yaptığı araştırmada suçlu gençler % 22'sinin dağılmış ailelerden geldiğini ve gençlerin % 47,6'sı da anne ve babalarından farklı zamanlarda ayrı kaldıklarını saptamıştır (1996: 145). Tek ebeveynli aile yapısına sahip

ergenlerin, iki ebeveynli sağlam aile yapısına sahip ergenlerden daha çok uyuşturucu madde, sigara ve alkol kullanma eğiliminde olduğu saptanmıştır (Selnow, aktaran Cookston, 1999: 109).

Genç suçluluğu günümüzde çok önemli bir yer tutmaktadır. Bunun nedeni ise dünyada modernleşme, sanayileşme ve bunların doğal sonucu olarak ortaya çıkan kentleşmenin yoğun bir şekilde yaşanması ve beraberinde büyük bir sosyal değişimi de getirmesidir. Aynı zamanda toplumsal değişime bağlı olarak da üretim ilişkileri de değişmiş ve basit bir toplumsal ve ekonomik yaşamdan karmaşık, heterojen ilişkileri olan toplumsal yaşama geçilmiştir. Bu yüzden suç olgusunun çeşitlerinde ve yoğunluğunda bir artış ortaya çıkmıştır. Türkiye açısından bakarsak; toplumun özellikle son 35-40 yıllık süreçte kentleşme ve endüstrileşme hususundaki yapısal dönüşümlerini tam olarak gerçekleştirememesi sonucu ortaya çıkan uyum sorunları ve sosyal problemler gençliği de etkilemiş genç suçluluğun oluşmasında belirleyici bir rol oynamış ve oynamaktadır.

Genç suçluluğu olgusu, diğer suç türleri kadar araştırılması gereken önemli bir konudur. Ayrıca toplumsal değişme sürecinde çoğu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde işlenen suçların neredeyse yarısını gençler oluşturmaktadır. Özellikle kent yaşamı içinde gencin yaşamını olumsuz yönde etkileyen ekonomik ve sosyo-kültürel problemler genci suç ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu bakımdan vakit kaybedilmeden 15-25 yaş kategorisinde bulunan gençlerin suçluluğuna dair teorik ve uygulamalı çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda gençleri suça iten nedenlerin derinlemesine incelenip bu suçluluk türünün ortadan kaldırılması bir toplumun geleceğinin sağlıklı bir şekilde yapılandırılmasında son derece önem arz etmektedir.

I.3. Genç Suçluluğu ve Nedenleri

Biyolojik, sosyolojik, psikolojik teorilerle açıklanmaya çalışılan suç; politik, sosyal, yapısal, demografik, psikolojik, teknik gelişmeler gibi pek çok nedenle işlenebilir. Bireyin suç işleme nedeninde ise iki temel faktör vardır (Demirbaş, 2001: 33):

a) Suç teşkil eden hareketin yapıldığı zamandaki çevre durumu birinci etkindir. Hareketin gerçekleşmesine objektif olarak imkân veren; ekonomik sorunların varlığı, tahrik edici bir hareketin bulunması, aile içi huzursuzlukların yaşanması gibi haller çevre durumunu oluşturur.

b) Suç teşkil eden hareketin yapıldığı zamandaki suçlunun kişiliği ikinci etkindir. Bu kişilik, suçlunun içinde bulunduğu çevrenin etkileri ile şekillenmiş ve gelişmiştir. Arkadaş çevresi, ekonomik durum, aile yapısı, okuldaki eğitim gibi faktörler suçlunun gelişim çevresi olarak kabul edilir. Bu çevredeki düzensizlikler, suçlunun kişiliğini etkileyerek, suç işlemesine neden olur.

Kuşkusuz bu etkenler birbiriyle sıkı sıkıya bağlıdır ve kimi zaman bir etkenin kimi zaman da başka bir etkenin ön plana çıkması söz konusu olmaktadır. Ancak gençleri suça yönelten genetik-biyolojik vb. etkenler dışarıda bırakıldığında, suçluluğun toplumsal kaynaklı bir olgu olduğu görülür. İşte biz de konumuz açısından daha çok toplumsal kaynaklı olan nedenleri inceleyeceğiz. Bu nedenler, gençlerin işlediği adam öldürme, yaralama, hırsızlık, yankesicilik, gasp, uyuşturucu kullanımı ve satımı, fuhuş vb. suçların nedenleri aile yapısı, akran grupları, okul, kentleşme, kitle iletişim araçları ve kültürel yapı olarak belirtilebilir.

I.3.1. Ailesel Nedenler

Aile yapısı içinde karşılaşılan ve üyelerinin, özellikle de çocukların ve de gençlerin suça yönelmelerine ve suç işlemelerine sebebiyet veren genel nedenler aile yapısı, anne-baba yoksunluğu, anne-babanın eğitim durumu, anne-baba tutumu, ailenin ekonomik durumu, ailenin demografik yapısı ve ailedeki diğer üyelerin suçluluğudur

I.3.1.1. Aile Yapısı

Aile kurumu evrenseldir ve varlığı insanlığın başlangıcına uzanır. Aile insanın temel ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılar ve toplumsal yaşamın en temel yapı taşıdır. Evlilik ya da kan bağı ile bağlı bireyler, aileyi meydana getirir. Aileler yeni kuşakları yetiştirme sorumluluğu gibi bir takım sorumluluklara sahiptir. Üyelerinin duygusal dünyalarını şekillendirir, samimi ve yüz yüze ilişkiler bu kurumda gerçekleşir (Akyüz, 1996: 45). Başka bir ifadeyle, insanı toplumsal yaşama hazırlayan, bu anlamda toplumun tutum, düşünce ve davranışlarını bireye benimseterek, onu toplumla bütünleşmesini sağlayan temel bir gruptur.

Tarihin değişik dönemlerinde boyutu, yapısı ve işleyişi bakımından farklılıklar gösterse de, temel ve toplumsal gereksinmelerin karşılanması konusunda toplumsal yaşamda hep baş aktör olan bu kurum, bireyin yaşamını doğum öncesinden başlayarak ölümüne kadar devam eden bir etkileyen bir güçtür. Yüz yüze ve samimi ilişkiler en yoğun olarak bu kurumda gerçekleşmesi nedeniyle özellikle psiko-sosyal açıdan sağlıklı bir yapıya sahip olması hasebiyle üyesi olduğu toplumla dengeli ilişkiler kurar. Bireylerini topluma uygun yetiştirmeye çalışır. Böylece toplumdaki sorunları o toplumun norm ve kurallarına bağlı olarak çözmeye çalışan bireylerin yetişmesini de sağlar. Aksi halde ise

toplumsal çevreyle yaşadığı sorunları norm dışı davranışlarla gidermeye çalışan bireyleri imal eden bir fabrika olacaktır.

Ailenin biçimi ve yapısı, toplumdan topluma ve aynı toplum içinde zaman akışı içerisinde değişime uğrayabilmektedir. Onun toplumsal yapısı incelendiğinde ise, dört temel aile biçimi dikkati çekmektedir; bunlar, çekirdek aile, ataerkil geniş aile, geçici geniş aile ve parçalanmış ailedir. Bu aile tipleri incelendiğinde, her aile tipinin alt kültürel değerlerinden, sosyo-ekonomik durumundan vb. etkenlerden kaynaklanan kendine özgü ilişkilerinin, yaşam tarzının vb.nin olduğu görülür. Toplumun değişme hız ve özelliğine bağlı olarak da, yaşadıkları sorunları kendi dinamikleri çerçevesinde çözmeye çalışırlar. Sorunlarına çözüm üretemediklerinde ise, üyeleri arasında çeşitli davranış bozuklukları ortaya çıkabilir.

I.3.1.2. Ailenin Demografik Yapısı

Ailenin demografik yapısıyla çocuk suçluluğu arasındaki ilişki ele alındığında konuya hem ailenin genel nüfusu hem de çocuk sayısı açısından bakılabilmektedir. Ancak hangi yönden bakılırsa bakılsın, artan nüfus karşısında ailenin, özellikle ekonomik düzeyinin ve yaşadığı konutun aynı kalması durumunda, aile içerisinde çeşitli sorunların yaşanacağı ve bunların ise, çocukları suçlu eylemlere yönlendireceği ifade edilmektedir. Konuyla ilgili yapılan araştırmalar da bu olgunun, çocukları suçlu davranışlara dolaylı olarak yönlendirdiğini göstermektedir. Dolayısıyla ailenin demografik yapısının artması sonucunda, anne-babanın çocuklarına karşı yetersiz ilgi göstermelerinden sağlıksız tutum ve davranışlarda bulunmalarına kadar birçok olumsuz durumun ortaya çıkacağına pek çok çalışma tarafından dikkat çekilmektedir. Bunların yanı sıra, kişi başına düşen mekânın azalması, çocukların psikolojik ve sosyal ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanamaması,

yetersiz eğitim gibi sorunlar da görülebilir. Bunun sonucunda ise, çocukların psiko-sosyal uyumunun/dengesinin bozulacağı ve ev dışı ortamlara itilerek sapkın davranışlara yönelebilecekleri bildirilmektedir.

Konu ile ilgili olarak, “Bal’ın araştırmasında, suçlu çocukların kardeş sayılarının % 2’sinin 2, % 9’unun 3, % 8,3’ünün 4 ve % 81’inin 5 ve üzeri olduğu saptanırken, Yavuzer’in yaptığı çalışmada ise, suçlu çocukların % 68,6’sının ev halkı ortalamasına göre (6,6 kişi) gelir düzeylerinin çok düşük olduğu, çocukların % 62,5’inin dört ya da daha fazla kardeşe sahip olduğu ve % 79,9’unun ise beş kişilik veya daha kalabalık ailelerden geldiği tespit edilmiştir” (Avcı, 2009: 106). Yavuzer ve Bal’ın araştırmasını destekleyen birçok araştırma da bulunmaktadır. Çocuk sayısı fazlalığının çocuklar açısından suçluluğa neden olması, toplumun bütününe kapsayacak bir geçerliliğe sahip olmasa da -çünkü her nüfusu fazla aileden suçlu çocuk çıkmamaktadır-, özellikle, sosyo-ekonomik açıdan düşük seviyedeki aileler için önemli bir etken olduğu kabul edilmektedir.

Sonuç olarak, kalabalık bir nüfus ve beraberinde yaşanan mekânın kısıtlılığı sadece çocukların ve gençlerin gelişimi için değil bunun yanında anne-babanın ilişkileri için bazı sağlıksız durumlara sebebiyet vermektedir. Çünkü ailede belli bir gizlilik içerisinde olması gereken bazı davranışlara (tartışma, cinsellik vb.) çocukların ve gençlerin şahit olması, onların psikolojik ve sosyal gelişimleri açısından olumsuz sonuçlar meydana getirmektedir.

I.3.1.3. Anne-Baba Tutumu

Anne-babanın çocuğa karşı sergiledikleri tutum ve davranışlar, onun psiko-sosyal açıdan sağlıklı bir birey olarak yetişmesinde kuşkusuz çok önemlidir. Ailedeki anne-baba-çocuk ilişkilerinin niteliği, yani anne-babanın çocuğa karşı otokratik, demokratik, ilgisiz vb. oluşları, ilerleyen süreçte onun normal ya da suçlu biri olmasını belirleyen göstergelerdir. Yavuzer'e göre (2004: 138) hoşgöründen uzak olan ve aşırı disiplinli uygulamalar negatif yönde hareket eden ve itaatten yoksun çocukların yetişmesinin sebebidir. Bununla birlikte çocuğu tamamen dürtü ve istekleri doğrultusunda serbest bırakan ve fazla hoşgörölü bir yetiştirme tarzı ise diğer insanların zararına olan vurdumduymaz isteklerini doyumak hevesinde olan bencil bireylerin yetişmesine neden olabilir. Çeşitli araştırmalar, anne-baba çocuklarına karşı dengeli bir tutum ve davranış içerisinde olmaları gerektiği yönünde sonuçlar vermiştir.

I.3.1.4. Anne-Baba Yoksunluğu

Birçok araştırmacı, aile ile suçluluk arasındaki ilişkinin incelenmesinde iki ana etken üzerinde durmakta ve etkenlerden birini parçalanmış aile olarak görürken, anne-baba-çocuk ilişkilerini ise ikinci etken olarak kabul etmektedir (Uluğtekin, 1991: 37).

Boşanma birçok çocuğun anne-baba yoksunluğu çekmesine ya da parçalanmış ailelerde yaşamak zorunda kalmalarına sebep olmuştur. Toplumun gözündeki evli bir çiftin beraberliği bozulunca çocuklar birçok sıkıntıyla karşı karşıya kalır. Tezcan, çocukların benliğinin bozulmasının temelinde, okul başarısının sekteye uğramasında, arkadaş grubundan soyutlanmasında ayrıca yetişkinlik dönemindeki birçok sorunun zemininde boşanmanın olduğunu söyler (1997: 145).

Boşanma çocuğun, genelde anne ya da babasından birinin yanında kalması anlamına gelmektedir. Bu şüphesiz çocuğun ebeveynlerinden birisinin ilgi ve şefkatinden mahrum büyümesine neden olur. Bir de çocuk ihmal edilir ve belli bir disiplin çerçevesinde yetişmezse çocuğun suçlu davranışta bulunmasına davetiye çıkarabilir.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalar, bir ülkedeki tüm parçalanmış aile çocuklarının suçla olan ilgisini tespit etme imkânı vermese de, anne-baba yoksunluğu ya da ailenin parçalanmış olması ile suçluluk arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Aile, karşılıklı sevgi, saygı, güven ve dayanışma duygularıyla bireyleri bir arada tutan bir yapıdır. Yapıdaki taşlardan birinin yokluğu durumunda ise yaşanan eksikliği bir başkasının kolayca dolduramadığı bir yapı olması nedeniyle üzerinde meydana gelecek herhangi bir eksiklik gencin suça yönelmesine neden olabilmektedir.

I.3.1.5. Ailedeki Diğer Üyelerin Suçluluğu

Ailedeki yakın ve uzak üyelerin suçluluğu, çocuk suçluluğunu etkilemektedir. Aile, çocuğun toplumsallaşmasının ilk gerçekleştiği yerdir. Bu yüzden ilk model aldığı kişiler de aile üyeleri olmaktadır. Onların sergilediği tutum ve davranışların niteliğinin olumlu ya da olumsuz olması pek önemli değildir. Çünkü çocuk kendisini yetiştiren ebeveynlerinin yanlış bir şey yapmayacağı düşüncesindedir. Çocuk önce örnek alır sonra da davranışına yansıtır. Günlük yaşamda “Ayıp çocuğum bunu nerden duydun” gibi sorulara abimden, ablamdan, dayımdan, amcamdan, teyzemden ya da halamdan vb. yakın kişilerden duydum, gördüm vb. sözlerle karşılaşmaktayız. Yapılan pek çok araştırmada, ailedeki yetişkinlerin suçlu ya da alkol veya uyuşturucu bağımlısı olmalarının çocukların suça yönelmesindeki önemli etkenler olduğunu göstermiştir.

Konuyla ilgili bir araştırmada İstanbul'da 974 suçlu çocuk incelenmiştir. Çocukların 115'inin anne-babasının birlikte veya anne veya babanın birinin tek başına suç işlemekten dolayı hüküm giydiği tespit edilmiştir (Ağaoğlu ve Taşkıran: 1943; Dönmezer, 2005: 319-320).

Uluğtekin (1991: 43), ailede annenin ya da babanın suç işleminin anne-baba-çocuk ilişkisini iki açıdan etkilediğini söylemektedir: Birincisi, anne ya da babanın tutuklanması sonucu cezaevine gitmesi ve bundan dolayı da ailenin fiilen parçalanması, ikincisi ise, babanın özellikle erkek çocuk için bir model oluşturmasından dolayı onun suçluluğu durumunda çocuğun da suça itilmesidir.

Araştırmalar göstermiştir ki çocuklar anneleri ve babalarını ilk sosyalleşme aşamasında örnek alırlar. Erkek çocuk babayı; kız çocuk ise anneyi örnek almaktadırlar. Bu durum da gösteriyor ki anne ya da babanın suç işlemesi çocuğu etkiler. Bunun yanı sıra, yapılan pek çok çalışmada, suçlu ebeveynlerin çocuklar üzerinde yeterli kontrolü sağlayamamalarının da çocuğu suçluluğa iten bir başka neden olduğu bildirilmektedir.

Diğer taraftan suçluluk ile bağımlılık yapan madde kullanımı arasındaki neden sonuç ilişkisi göz önüne alındığında, ailede, ebeveynler tarafından alkol ya da uyuşturucu madde kullanımının da çocukların suçlu davranışlar sergilemelerinde etkili olduğu söylenebilir. Çünkü bağımlılık yapan madde kullanımının söz konusu olduğu ailelerde, ebeveynlerin hem birbirleriyle hem de çocuklarıyla sağlıksız ilişkiler kurduğu, ayrıca pek çok suçlu davranışta bulunduğu birçok araştırma tarafından ortaya konmuştur. Örneğin Ögel (1997: 65), uyuşturucu kullanan gençlerin büyük çoğunluğunun ailesinde uyuşturucu madde kullanan kişiler olduğunun belirlendiğini söylemiştir. H. Malik (1931: 30-31) de, alkol kullanan ebeveynlerin bulunduğu ailelerde, çocukların da zamanla bu maddeyi

kullanmaya başladığını, bu ailelerde kavga ve geçimsizliğin söz konusu olmasından dolayı da, buralarda yetişen çocukların zaman içerisinde sapkın davranışlara yöneldiğini belirtmektedir.

Bu bulgulardan hareketle, ailede bağımlılık yapan madde kullanımının aile içerisinde sağlıklı ilişkilerin oluşmasına zemin hazırlayacağı ve çocukların ise, bu durumdan etkilenecek evi terk etmekten sapkın davranışlar sergileyen arkadaş gruplarına katılmaya ve sonuçta ebeveynleri gibi alkol ya da uyuşturucu madde kullanmaya kadar birçok olumsuz tutum ve davranışa kalkışacağı söylenebilir.

Genel olarak toparlarsak aile, toplumun küçük bir modeli olduğundan çocuğun toplumsallaşma açısından önemli bir teşkil etmektedir. İnsan davranışlarının karmaşık bir yapısı düşünüldüğünde, çocuğun suç davranışını tek bir nedene dayandırarak açıklamak sağlıklı değildir. Çocuğu ya da genci suça yönelten pek çok neden söz konusudur. Ancak yapılan çalışmalar da göstermiştir ki bu nedenler içerisinde, anne-babanın kişisel özellikleri sonucu ailede oluşturdukları ortam ve sosyo-ekonomik ve kültürel düzeye bağlı olarak geliştirilen aile içi ilişkiler, çocuk suçluluğunun temel nedenleridir.

Aile yapısı, toplumdan topluma ve aynı toplum içerisinde zamanla değişime uğrasa da tüm toplum tiplerinde ve farklı tarihsel süreçlerde çocuk suçluluğu ile aile kurumu arasındaki neden-sonuç ilişkisinin hep aynı olduğu görülür. Dolayısıyla ailenin sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürmesini engelleyen her etmenin yansımasını toplumda bulunduğu göz önüne alındığında, bu kurumdaki olumsuzlukların giderilmesinin öncelikli öneme sahip olduğu söylenebilir.

I.3.1.6. Anne-Baba Arası İlişki

Ana-baba arasında ahenkli ilişkilerin olması çocuğun kararlı ve iyi gelişmiş bir şahsiyetinin oluşmasında önemli bir faktördür.

Bugün birçok gelişim psikoloğu ve pedagog, çocuk yetiştiren ebeveynler arasında çatışmanın çocuğu olumsuz yönde etkileyebilirliğini kabul eder. Çatışmanın varlığı çocukta ileride güvensizlik, sinir bozukluğu gibi olumsuzlukların oluşmasına sebep olarak çocuğun dünyayı yaşanmaz, çekilmez bir yer olarak görmeye başlamasına neden olabilir. Bazı araştırmalar, suça yönelmiş çocukların suça yönelmesinin temelinde büyük oranda ebeveyn çatışmalarının var olduğunu tespit etmiştir. Simons ve Wolf'a göre kalabalık bölgelerde aile bağı zayıflamakta, evlilik müessesine verilen değer azalmakta, çocuk tarafından ebeveyn kolayca suçlanabilmektedir (Simons ve Wolf'tan aktaran Cebiroğlu ve Yurtbay, 1990: 30).

I.3.1.7. Anne-Babanın Eğitim Durumu

Her anne baba çocuklarının toplum tarafından iyi bir birey olarak kabul görmesini ister, bu nedenle iyi bir birey olabilmek için gerekli olan davranış şekillerini önce kendilerinin bilmesi gerekmektedir.

Bugün eğitim hatalarının birçok olumsuz davranışta olduğu gibi çocuk ve genç suçluluğunda da etkili olduğu bilinen bir gerçektir. Eğitimsizlik, çocuğun yaşadığı yakın çevresi ve toplum şartları ile birleştiğinde çocuğu suça iten önemli bir etkeni oluşturmaktadır. Çocukların ilk eğitimcilerinin anne ve babası olması nedeniyle onların eğitim durumları ile çocukların suça itilmeleri arasında sıkı bir bağ olduğu bilinmektedir. Anne ve babaların eğitimsizliği doğal olarak çocukları etkilemektedir.

Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yanı sıra çocukların eğitim durumlarının da suçluluk üzerinde etkili olduğu bildirilmektedir. Çocuğun eğitimine düzenli bir şekilde devam etmesi öncelikle ailesinin sosyo-psikolojik ve ekonomik durumuyla ilgili bir durumdur. Sağlıklı bir ailede yaşayan çocuklar, genelde okul ortamında herhangi bir uyum sorunu yaşamadığından eğitimlerine de düzenli bir şekilde devam etmektedir. Bunun aksi bir yapıya sahip ailelerin çocukları ise, ya hiç okuma şansı bulamamakta ya da sonradan okulu bırakmaktadır. Bu durum ise, onların suçla ya da suçlu ortamlarla temasa geçmelerine yol açmaktadır. İstanbul Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü'nün 974 suçlu çocuk üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada çocukların % 47,5'inin okuma yazma bilmediği tespit edilmiştir (Dönmezer, 1984: 285).

I.3.1.8. Ailenin Sosyo-Ekonomik Nedenleri ve Suçluluk

Çocuk suçlarının büyük bir kısmının ve işlenen suçlara bakıldığında mala karşı suçlarının bu kadar yaygın olmasının en büyük nedeni ailenin sosyo-ekonomik yönden yoksun olmasıdır. Ekonomik yönden yoksun olan ailelerde, yaşayan aile bireylerinin fazla olması ve yaşamını idame ettirmek için suça karışmaktadır. Yapılan araştırma konularından birisi de suçlu çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özellikleri ile suçluluk arasında ilişki olup olmadığı konusudur. Quay (1987), suçlu çocuklar üzerinde yaptığı çalışmada suça yönelen 400 çocuktan % 89,3'ünün düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde yetiştiklerini, % 21,8'inin ise üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan ailelerde yetiştiklerini saptamıştır.

Mangır (1992), Ankara Çocuk İslahevi'nde bulunan suçlu çocuklar üzerinde yaptığı bir araştırmada suç türleri ile uyum durumları üzerine çeşitli değişkenlerin etkisini incelemiş, çocukların suça yönelmelerinde ve uyum düzeyleri üzerinde sadece babalarının

mesleğinin etkili olduğunu, buna karşılık doğum yerlerinin, oturdukları yerleşim birimlerinin, öğrenim durumlarının, kardeş sayılarının, anne ve babalarının eğitimlerinin ve ailenin ekonomik durumunun etkili olmadığını saptamıştır

Birçok olanaksızlık içinde yaşadığı halde suça yönelmeyen çocuklar söz konusu olsa da, yapılan pek çok araştırma ekonomik yetersizliklerle suçluluk arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan, ailenin düşük bir gelire sahip olmasından dolayı annenin bir işte çalışması genel geçer bir sonuç vermese de, suçluluk üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Çünkü bu durum, çocuğun günün önemli bir bölümünü aile kontrolünden uzak geçirmesine neden olmaktadır. Bu ise, çocuğun onu olumsuz tutum ve davranışlara yönlendirebilecek bazı etkenlerle (internet kafe, çocuk çeteleri vb.) daha kolay temasa geçmesini sağlayabilir.

Ailenin sosyo-ekonomik durumuna bağlı olarak dikkati çeken bir başka nokta ise, bazı çocukların okulunu terk ederek ya da okuldan arta kalan zamanlarda aile ekonomisine katkı sağlamak amacıyla sokakta çalışması durumudur. Sokakta çalışmak demek çocukların her an sokağın tehlikesine maruz kalma durumu içinde olmaları demektir. Her ne kadar çocuk istemese de sokağın olumsuzluklarından etkilenebilir. Sonuç olarak da istenmeyen sapkın davranışlarda bulunmak zorunda kalabilir.

2000 yılında Ankara’da sokakta çalışan 80 çocuk üzerinde yapılan ve sokakta çalışmayla göç ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi ortaya koyan derinlemesine bir çalışmada da çöp toplayan çocukların tamamının Hakkâri’den, kâğıt mendil, çiçek vs. satanların ise biri hariç hepsinin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinden son 10-15 yılda göç eden ailelere mensup çocuklar olduğu belirlenmiştir. Bu çocukların sokak çocukları kadar çeşitli suçlara eğilimli olmamalarına rağmen polis tarafından sıklıkla gözaltına alındıklarının saptanması

ise kuşkusuz dikkat çekici bir durumdur (Gölbaşı, 2003: 133-209). Çocukların emeklerinin sömürülmesi bir yana, kötü çalışma şartları içinde günün belirli bir bölümünü ailelerinin kontrolü dışındaki mekânlarda geçirmeleri ve böylece aile içi eğitimden yoksun kalmaları, onlara psiko-fizyolojik açıdan pek çok zarar getirebilmektedir. Tüm bunlara, sokakta çalışırken olumsuz kişilerle/çevrelerle temasa geçmeleri ve bunun sonucunda suçlu davranışlara yönelmeleri olasılığı da eklendiğinde durumun ciddiyeti daha da belirginleşmektedir.

Diğer taraftan ailenin ekonomik düzeyiyle bağlantılı bir durum da gencin işsizliğidir. Ailenin ekonomik yetersizliği, aile içi sorunlar ya da gençten kaynaklanan biyo-psikolojik sıkıntılar sebebiyle, okula gitmeyen ve bir işte çalışma durumu da söz konusu olmayan gençlerin her an suç işlemeye uygun bir ruh haline sahip olduklarını söyleyebiliriz. Sokaklarda başıboş gezen ve çevresindeki insanların sahip olduğu pek çok şeye özenebilirler. Bunları elde etmek için de illegal olan bazı yollara başvurabilmektedirler.

I.3.2. Akran Grupları

Bir Türk atasözünde “Üzüm üzüme baka baka kararır.” denilir. Yani siyah boyaya elini sürersen elinde beyaz lekeler oluşmaz. İnsan da kimlerle birlikte olursa içinde bulunduğu topluluk ya da grubun bazı özelliklerini farkında olarak ya da olmayarak benimsemesi kaçınılmazdır. Hele ki bu birey bir çocuk ya da genç olursa içinde bulunduğu topluluk ya da grupta çok çabuk kabul görmek istemesi kaçınılmaz olacaktır. Eğer bir genç ya da çocuk suçlu akran gruplarıyla birlikte olursa suç davranışına ister istemez bulaşmak zorunda kalacaktır. Çünkü birey herhangi bir topluluk ya da grupta onlara ait özellikleri benimsemesi karşılığında barınabilir. Eğer bir çocuk ya da genç suçlu akranlarla birlikte

olursa zamanla suçu normal bir davranış tarzı olarak görebilir. Sosyal öğrenme kuramına göre, bu tür akranlarla takılma sonucunda belli ortamlarda suçluluğu pekişebilmektedir. (Agnew, aktaran Gürsel, 1997: 16). Suçlu akranlara sahiplik çocuklar ve gençler bazı akranlarını kendine abi ya da abla olarak benimseyip o kişileri örnek modeller olarak görebilirler.

Akran ya da arkadaşlık grubu, çocukluğun ilk yıllarıyla beraber başlayan ve çocuğun toplumsallaşmasında/kişiliğinin oluşumunda aileden sonra etkisi en fazla olan birlikteliktir. Çocuğun kendisini ailesindense daha rahat ve özgür hissettiği bu birliktelik aynı zamanda, çocuğun kendini daha yansız olarak tanıdığı, kişiler arası ilişkiler açısından gerçeklerle yüz yüze geldiği bir ortamdır (Uluğtekin, 1991: 46).

Akran grupları genci bilhassa ergenlik döneminde daha çok etkilemektedir. Bir taraftan ergenlik dönemine özgü biyo-psişik sıkıntılar bir yandan aileyle otoriteye dayanan ilişkiler sebebiyle genç ve aile arasında bazı çatışmalar belirginleşir. Bundan dolayı genç aileden uzaklaşarak akran gruplarıyla geçirdiği zamanı artırmaya başlayabilir.

Avcı'ya göre gencin ne tür bir akran grubuna katılacağı hususu, onun ailesinin ekonomik düzeyi, aile yapısı (anne babanın psiko-sosyal durumu, çocuk yetiştirme anlayışları vb.), oturulan çevre vb. etkenlerle ilişkilidir. Her akran grubunun tabii olarak kötü olarak etiketlemek de uygun değildir. Bazı akran grupları da genci; kitap okumak, çeşitli sporlar yapmak gibi yararlı aktivitelere teşvik edebilir (2009: 111). Bir araştırmaya göre aile yapısının ılımlı etkisi (disiplinli, denetimli ve sıcak ilişkilerin yaşanması), sapkın arkadaşlarla ilişkiye girme ihtimalini azaltmaktadır (Henry, Tolan ve Smith, aktaran Kemp ve diğerleri, 2006: 491).

Gencin suç işleminde, aile ve akran grubunun etkileşimini inceleyen bir makalede, ailenin etkisinin akran grubuna karşı koyup koyamayacağı araştırılmıştır. Suçlu davranışı gerçekleştirmede akran grubunun negatif etkisini hafta sonu ailesiyle vakit geçirmenin azalttığı sonucuna varılmıştır. Aile ile geçirilen zamanın niceliği, akran grubuna karşı koyabilmekte etkili bulunmuştur ama aileye olan bağlılığın suçlu arkadaşların etkisine karşı koyduğu söylenememektedir. Ancak aileye olan bağlılık, ergenlerin sahip olduğu arkadaşların niteliğini etkilemektedir ki bu yönüyle suçluluk üzerinde dolaylı etkiye sahip çıkmıştır (Warr, 1993: 247-264).

Konuyla ilgili Rebellon (2006: 391) tarafından yapılan araştırmada, sapkın ve/veya suçlu davranışları tasvip etmeyen, arkadaşları tarafından bu tür davranışların tasvip edilmediği ve zamanının çoğunu ders çalışarak geçiren gençler arasında suçluluk oranının düşük olduğu saptanmıştır. Varılan diğer bir sonuç ise, arkadaşları suç işleyen gençler arasında suç işleme oranının yüksek olduğudur.

Haynie ve Osgood tarafından yapılan çalışmada, akranların gençlerin suç işlemesine olan etkisi iki açıdan ele alınmıştır: a) sosyalizasyon / normatif etkisi; b) fırsat etkisi. Sosyalizasyon etkisinin bakış açısı, akranları normatif etkinin bir kaynağı olarak görmektedir; fırsat etkisinin bakış açısı ise, akranlarla birlikte geçirilen zamanın potansiyel bir suç işleme fırsatı olduğudur. Araştırmanın sonuçları her iki bakış açısını doğrular niteliktedir. Araştırmacılar, akranların gencin suç işlemesinde etkili olması konusunda, çocukların kendilerine uygun arkadaş seçtiği iddialarının aksine, akran sosyalizasyonunun genç suçluluğu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu hususunda kendilerinden emindir. Arkadaşların etkisi konusunda karşılaşılan diğer bir bulgu da, gençlerin onlardan etkilenmeleri için çok yakın olmalarına, birlikte çok fazla zaman geçirmelerine gerek

olmadığıdır; gencin birisini “arkadaşı” olarak nitelendirmesi bu etkileşim için yeterlidir. Arkadaşlarla geçirilen zaman, arkadaşlar suçlu olmasa bile, gencin suç işlemesine vesile olmaktadır (2005: 1120-1122).

I.3.3. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçlarının giderek yaygınlık kazanmasıyla birlikte bireyler özellikle de çocuk ve gençler bu araçlarla oldukça fazla zaman geçirmekte ve doğal olarak da olumlu ya da olumsuz etkilenmektedir. Çocuklarıyla ilgilenmede sıkıntı yaşayan anne ve babalar çocuklarını tv başında bırakarak kendi elleriyle çocuklarını ateşe atmaktadırlar. Televizyon, internet, gazete, dergi ve kitaplar kısaca iletişim araçları suçluluğu sadece çocuk ve gençlerde değil yetişkinler üzerinde yaygınlaştırmada da etkilidir.

Kitle iletişim araçları çocuğa ya da gence suç tekniğini öğreterek, suçu oldukça normal, çekici, faydalı gibi lanse etmektedirler. Suçluya çevresinde herkesin sevdiği kaba saba ama iyi bir adam gibi bir imaj verirler. Böylece insanlar onu kolayca benimseyebilir. Filmlerde gördüğümüz adaletten sıyrılmanın kolaylığı, polislerin ya da hakimlerin aptal kişiler gibi servis edilmesi gibi algı operasyonları insanları suça ve suçluya sempati duymalarına neden olabilmektedir.

Çeşitli amaçlarla çekilmiş reklamlar gençler ve çocuklar üzerinde olumsuz etki yapabilmektedir. Tüketim toplumunun temelini oluşturan reklamlar daima ve daha fazla yapay bazı gereksinimler meydana getirmektedir. Sadece çocuklar ve gençler değil bazı yetişkinler bile gerçek olan ve gerçek olmayan gereksinimler arasındaki farkın farkında olamayabilir. Reklamlardan olumsuz etkilenme özellikle gelir düzeyi düşük ailelerde sıklıkla görülebilir. Bununla birlikte her gelir düzeyi düşük olan ailelerde çocuklar ve

gençler suça yönelimlidir gibi bir çıkarım da mantıklı değildir. Ekonomik olarak fakir olan aile genç ve çocukları suça yönelmez. Bazı maddi durumu yerinde olan aile çocuk ve gençleri de suça karışmaktadır.

Çocuk ve genç suçluluğunda aslolan, ailenin sosyo-ekonomik gelir düzeyinin düşüklüğü değil, bunu nasıl algıladığı ve çocuklara nasıl yansıttığıdır. Anlaşıldığı üzere reklamların servis edilişi sadece çocuk veya gençte değil yetişkinlerde bile bazı anlam kargaşalarının olmasına sebebiyet vermektedir. Örneğin yetişkin bir bayan reklamda gördüğü bir koltuk takımını yapılan algı operasyonu neticesinde evinde sahip olduğu takımın eskidiğini ve modayı takip etmek amacıyla ihtiyacı olmadığı halde satın alması gerektiği düşüncesine sahip olmak isteyebilir. Son zamanlarda özellikle gelişmiş ülkelerde gençlerin çoğunluğunun otomobil, motosiklet ve büyük mağazalardan tıraş losyonu, tuvalet sabunu, kazak vb. şeyler neticesinde mahkemeye sevk edilmelerinin altında reklamlar önemli bir rol oynamaktadır (Yavuzer,1996: 247).

Şiddet içerikli filmler ya da diziler insanları ister istemez etkilemektedir. Filmde gördüğümüz tehlikeli şeyleri bunların etkisi altında kalarak denemek isteyebiliriz. Bazı insanlar ise film ve gerçek arasında ayırım yapamamaktadır. Bu duruma yaşanmış bir olayı örnek verelim: Irak'ta bir öğrenci, yayınlandığı Arap ülkelerinde izlenme rekorları kıran Türk dizisinden etkilenerek kurulan 6 kişilik bir çete tarafından şehrin en işlek caddesinde hem de arkadaşlarının gözü önünde feci şekilde dövülerek öldürüldü. Bu öğrenci, Kurtlar Vadisi ve Acı Yürek dizilerinin karakterlerinden etkilenerek kurulan çeteye karşı diğer çocukları koruyarak çetenin haraç almasını engeller. Bu durumda çetenin hedef tahtası haline gelir. Yaşları 14-16 yaş arasında değişen çete üyeleri bir gün

elindekileri vermesi için bu genci zorlar. Duruma itiraz eden öğrenci ise çete tarafından öldürülür (T24.com.tr, 09.07.2015).

Bu haber günümüzde sıkça rastlanan olaylardan sadece birisidir dolayısıyla TV, internet ve filmlerin dikkatli seçilmemesi yüzünden çocuklar ve gençler arasında olumsuz ve tatsız olayların meydana gelmesine sebebiyet vermektedir. Ülkemizde Radyo Televizyon Üst Kurulu toplumun genel sağlığını bozacak şekilde yayın yapan medya kurum ve kuruluşlarına çeşitli uyarılar vermekte, uymayanlara ise cezai yaptırımlar uygulamaktadır.

Televizyonun çocuk ve gençler üzerindeki etkisini anlatan olaylardan birisi Pomona’da meydana gelmiştir. Pomona’ da, Chicano’lu öğrencilerle Güney Doğu Asyalı öğrenciler arasında kampüste ırk tartışmalarıyla başlayıp çatışmaya dönüşen kavgada, bıçaklama ve ufak tefek yaralanmalar sonucu birkaç öğrenci tutuklanmıştır. Olayların geçtiği lise kapatılmış ve okul yetkilileri iki grup arasındaki gerginliğin birkaç haftadır arttığını, ancak şiddet olaylarının tetiğini son günlerde televizyonda Vietnam savaşına ait ‘Avcı’ adlı filmin gösterilmesinin çekmiş olabileceğini söylemişlerdir (Bilgin, 1991: 242).

I.3.4. Kentleşme, İç Göç ve Gecekondulaşma

Kentleşme demografik bir olaydır. Kent nüfusunun büyümesi doğal nüfusun artışıyla ve göçle sağlanmaktadır. “Kentleşme aynı zamanda ekonomik kesimler arası bir nüfus aktarımı veya çeşitli kesimlerin etkin nüfus içindeki payında bir değişme olmasıdır. Bu anlamda kentleşme, nüfusun tarımdan endüstri ve hizmetlere kayması ve buna bağlı olarak kentsel iş-güç biçimlerinin ekonomide etkinlik kazanması demektir” (Bal, 2003: 6).

Göç, bir bireyin ya da birden fazla bireyin içinde bulunduğu fiziki, ekonomik, siyasi ve kültürel ortamlardan koparak bunlardan farklı bir ortama doğru taşınması demektir (Sarpdağ, 2005: 44). Göç iç ve dış göç olarak ikiye ayrılabilir. Konumuz açısından iç göçün etkilerini irdedeceğiz. Bununla birlikte göçün amacı ne olursa olsun yapılan bütün göçler birçok soruna da gebe dir. Bu sorunlara birkaç örnek verelim; gecekondulaşma, işsizlik, kültürler arası çatışma, yabancılaşma vb. Göçlerin ülkemizdeki yönü, nadiren kentten kırsala göç olmakla birlikte, kırdan kente ya da küçük kentlerden büyük kentlere doğrudur. Kırsaldan kente göçenler oradaki bazı örf, anane ve alışkanlıklardan kolayca kopamazlar. Bu da şehirleşmelerinin ve şehrin kültürünü benimsemelerinin süresini uzatır ve zorlaştırır. Bunun sonucunda da kültür çatışması da meydana gelir. “Bu insanlar büyük şehirlerin kenar mahallelerinde farklı grup ve kategoriler oluşturarak şehir kültürü ve değerlerine yabancı kalmakta ve bu şekilde çatışma, gerilim ve uyumsuzluk tablosu oluşturmaktadırlar” (Öter, 2005: 62).

Bu çatışmalardan en çok da gençler ve çocuklar etkilenmektedir. Şehre kaliteli eğitim ve öğretim, şehirdeki özgür ortam, gelişmiş sağlık imkânlarına kavuşmak gibi hayallerle gelen gençler; maddi durumlarının yetersizliğinden ve bazı diğer sebeplerden gecekondulu mahallelerinde oturmak zorunda kalarak yine yetersiz eğitimle yüzleşmek zorunda kalabilir. Eğitimle elde edebileceği statülerin önüne direk gibi dikilen bu sorunlarla karşılaşır. Sonucunda da kısa yoldan köşeyi dönecek işler bulmaya çalışabilir. Bu uğraş içerisindeyken de suç dünyasına adım atmak zorunda kalabilir.

II. BÖLÜM: DENETİMLİ SERBESTLİK

II.1. Denetimli Serbestlik Tanımı ve Amacı

Denetimli serbestlik; seçilmiş bazı suçlular ile ilgili kamu davasının açılmasının veya duruşma yapılmasının ya da cezaya hükmedilmesinin şartlı olarak geri bırakılmasını ve serbest bırakılan suçlunun kişiliğini hedef alan bir kontrol, yöneltme ve idare sisteminin uygulanmasını belirlemektedir. Denetimli serbestlik tedbirleri, hapis cezasına seçenek olan ve cezalar sistemini tamamlayan tedbirlerden olmasından ötürü yaptırımlar arasında önemli bir yere sahiptir. Denetimli serbestlik, para cezaları verilebilen, hakları sınırlandıran vb. diğer seçeneklerden kronolojik olarak önde gelmektedir. Bu sistem yaptırımlar sistemini tamamlayıcı hem de hapis cezasına seçenek bir kurumdur (Dönmezer, 1994: 5).

“Türk hukuk sisteminde denetimli serbestlik; kişinin işlediği bir suçtan tutuklanması ya da mahkemece hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi sonucunda cezaevine girmesi yerine, cezasını toplum içerisinde gözetim ve denetim altında çekmesini ifade eder” (Duman, 2009: 44).

Denetimli serbestlik kısaca suçluların toplumda izlenmesi demektir. Bu sistemde suçlular toplumda izlenir, çeşitli yardım yöntemleriyle suçlunun sorunlarını olumsuz etkileyen sebepleri olumlu bir biçimde çözülecek zorluklar giderilir, şahsın çevresine adapte olması sağlanmaya çalışılır (Bayraktar 2007: 5).

Denetimli serbestlik hakkında yapılmış tanımlamaları dikkate alarak denetimli serbestlik kavramını iki şekilde tanımlayabiliriz. “Birincisi en genel anlamıyla hapis dışı tedbirlerin infazını yapan sistem olarak tanımlanabilir. İkinci olarak ülkemizde uygulanan

şekli ile daha geniş olarak ele alınabilir. Buna göre; ceza adalet sisteminin soruşturma ve kovuşturma evrelerinde şüphelinin daha iyi tanınması ve uygun tedbirin alınmasına imkânı sağlayan “SAR” düzenleyen; tutuklama yerine verilen adli kontrol tedbirlerinin ve belli şartlar altında hapis cezası yerine öngörülen hapis dışı tedbir kararlarının infazını yapan; hapis cezasının infazı sırasında yükümlülük belirlenerek koşullu salıverilen kişilerin denetimini yapan; koruma kurulları vasıtasıyla, suçtan zarar gören kişiler ile eski hükümlülere yardımcı olan bir sistem şeklinde tanımlanabilir” (Savaş, 2011: 21).

Denetimli serbestlik sisteminin tanımına genel anlamda baktığımızda suçlu bireylere cezaevine göndererek toplumdaki tecrit edilme yerine toplumun bir parçası olarak dışarıda kalma şansı verildiği görülmektedir. Böylece bireye sorumluluk duygusu aşılayarak toplumla kaynaşması öngörülmektedir. Bu açıdan denetimli serbestlik sisteminin önemli işlevlerinden biri; cezanın insani yönlerle çektirilmesi ve hükümlünün/bireyin toplumdaki soyutlanmadan, cezanın infaz edilmesidir. Hükümlünün toplum içinde denetlenmesi, cezaevine gönderilmemesi mağdura verdiği zararın tazmini konusunda hükümlüye fırsat sunmuştur.

II.2. Denetimli Serbestlik Sistemi Gerekliği

19. yüzyılda hürriyeti bağlayan cezalar ciddi bir biçimde önem kazanmıştı. 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra ise bu cezaların yeterince olumlu sonuç vermediği, yükümlüyü iyileştirme bakımından her zaman yeterince etkili olmadığı anlaşılmıştır. Ceza ve infaz anlayışında bazı değişiklikler yapılması ihtiyacı oluşmuştur (Doğan, 2013: 52-57).

Zamanla bilime ve insana verilen değer artmıştır. İnsana değer veren düşünce ceza hukukunda da görülmeye başlamıştır. Bu değişimin yansıması sonucu hapis

cezalarının her zaman yararlı olmadığı, hapis cezası sonunda da hükümlü bulunan kişinin yeterince toplumla bütünleşemediği, hukukta hükümlünün iyileştirilerek ve yeniden toplumsallaşmasını imkân tanıyacak değişiklikler yapılması gibi görüşler ortaya atılmıştır. Sonrasında ise hürriyeti bağlayan cezaların olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması amaçlı suç üzerine yapılan çalışmalarda, hükümlüye ait olan kişiliğe bilimsel yöntemlerle yaklaşılmasının gerekliliği, mevcut yaptırım ve uygulamalarda değişiklikler yapılması gerekir şeklinde düşünceler popülerlik kazanmıştır.

Bütün bu gelişmelerin sonucu olarak çağdaş ceza hukukunda:

a. Fırsat mevcut oldukça ve sosyal savunma da gerekli kılırsa suçlu serbest bırakılmasıyla birlikte serbestlik ile bağdaşabilen tedavi ve iyileştirme tedbirleri elde bırakılmaması,

b. hürriyeti bağlayacak cezaların infazından istenen yararların mümkün olması durumunda uygulamalara son verilmesiyle suçlunun hür toplumsal hayata geri dönmesini sağlayabilecek kurumlar kabul edilmiştir (Dönmezer ve Erman, 1994c: 2).

Erteleme ve serbestliğe olanak veren benzer kategorideki bu kurumlar kısaca; denetimli serbestlik, cezanın infazının ertelenmesi, şartla salıverme, denetimli şartla salıverilme, taahhüt altında hükmün ertelenmesi, adlî af, adlî tevbih olarak sıralanabilirler (Bayraktar,2005:2). Değişik adlarla anılan bu kurumlar, suçluluğu azaltma, suçluyu iyileştirmede etkili tecrübelerin getirdiği ceza hukuku tedbirleri olup ceza hukukunun faydacı karakterine de uygundur.

Denetimli serbestlik önlemleri önceleri, mahkûmiyet hükmü kurulmadan bırakılan küçük suçluların suça yeniden bulaşmasının engellenmesi ve yeniden topluma

uyumu için iyileştirme amaçlı yardım edilmesine yönelik eğitimi ve onlara yardım maksadıyla uygulanmaktaydı. Bu uygulamaların faydasının iyice göz önüne çıkmasıyla koşullu salıverilenlere de uygulanmıştır. Zamanla da kapsamı genişletilmiş ve yetişkin suçlular üzerinde de uygulanmaya başlanmıştır. Son olarak da cezalarının ertelenmesiyle salıverilen mahkûmlara, erteleme süresi içerisinde de yardım edilmesine ilişkin fikirler taraftar bulmuş ve günümüzdeki gözetimle erteleme uygulamasına geçilmiştir.

II.3. Denetimli Serbestlik Tarihsel Gelişimi

II.3.1. Dünyada Denetimli Serbestliğin Tarihi Gelişimi

Denetimli serbestlik sistemi Anglo-Amerikan hukuku kökenli olup zaman içinde de Kıta Avrupa'sına kadar genişlemiştir. Zamanla da farklı uygulanma usulleri ile ihtivası giderek genişlemiş bugünkü halini almıştır (Nursal-Ataç, 2006: 34).

“Denetimli serbestlik sistemi, Anglo-Amerikan hukukundan doğmakla birlikte, daha sonra Kara Avrupa'sına yayılmıştır. “Denetimli serbestlik, İngiltere’de ilk defa 1841’de hâkim Mahew Hill tarafından uygulanmıştır; buna göre, genç suçluların tamamıyla yozlaşmayıp ıslah olabileceklerine dair makul bir umut olması ve bunların sorumluluklarını alacak kişilerin bulunması halinde hükmün ertelenmesi yoluna gidilmiştir. Bir süre sonra, Edward William Cox, ilk defa suç işleyen gençlere hapis cezasına alternatif olarak taahhüt altında hükmün ertelenmesini uygularken, denetim için de bir memur atamıştır.” (Nursal, Ataç 2006: 33-35).

“Amerika Birleşik Devletlerinde 1841 yılında John Agustus, Boston Polis Mahkemesinde parası olmadığı için cezasını ödeyemeyen ve bu nedenle cezaevine girmek zorunda olan bir kişinin, denetimi altında serbest bırakılması için hâkimi ikna etmiş ve

infaz üç hafta ertelenmiştir. Bu sürede hükümlünün güvenini kazanan Agustus, ona iş bulma ve ailesini geçindirmede yardım ederek ıslah olmasını sağlamıştır. Sürenin sonunda hâkim önüne tekrar çıkan hükümlü, değişimi ve gelişimini ortaya koymuştur. John Agustus, denetimli serbestliğin doğuşu ve ilk uygulaması olarak nitelenen bu olayda uyguladığı metotla 1842-1858 yılları arasında yaklaşık 2000 kişiye hükmün ertelenmesinden sonra ıslah olabilmeleri amacıyla denetim sağlamıştır. ABD’de, Massachusetts eyaletinde 1878’de yürürlüğe giren kanun ile denetimli serbestlik sistemi yasal bir temele oturmuştur” (Nursal, Ataç, 2006: 40). Bu durum kişileri suça iten nedenlerin tespit edilerek bu nedenlere yönelik çözüm üretilmesini sağlamış ve insana ikinci bir şans verilerek güvenilirse suçtan kendilerini soyutlayarak ıslah olabilecekleri anlaşılmıştır.

Gözetim sistemi İngiltere ve Amerika’dan sonra Avrupa ülkelerinde de yaygınlaşmaya başlamıştır. İngiltere dışındaki Avrupa ülkelerinin başlangıçta, gözetim sistemine geçişte tedbirli olmaya dikkat etmeleri nedeniyle Amerika ve İngiltere’deki gibi hızlı bir gelişme gösterememişlerdir. 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren değişikliğe uğrayarak bugünkü halini almıştır.”

II.3.2. Ülkemizde Tarihsel Gelişim

II.3.2.1. Osmanlı Dönemi

Türkiye’de uygulanan denetimli serbestlik sistemi Osmanlı Devleti’ne dayanmaktadır. Osmanlı Devleti, İslam hukukuyla yönetilmekteydi. İslam hukukunda cezaların, bedeni esaslı olduğundan hürriyeti bağlayıcı cezaların infaz edildiği yer anlamında hapisaneler yoktur. İnsanların tutulduğu bazı yerler vardı. Bu yerler cezaların

infazına kadar suçluların tutulduğu ve ayrıca borçluların borçlarını ödemelerini temin amaçlı hapsedildikleri bugünkü anlamda polis karakolları gibiydi.

Bununla birlikte taziren cezalandırılan suçlarda, padişah ve onun adına bu yetkiyi kullanan şahıslar, suçun nitelik ve derecesine göre ceza belirlenip uygulanmasına karar verirlerdi. Bu cezalar arasında hapis cezası da vardı. Bu açıdan, tazir ve kanunnameler hapis cezasının temeli olmuştur (Çolak-Altun, 2008: 12).

Osmanlı Devleti'nde tam anlamıyla günümüzdeki denetimli serbestliğe benzemese de hürriyeti bağlayan cezalar anlamında kürek, kalebentlik ve hapis cezaları vardı. Hürriyeti kısıtlayan cezalar anlamında nefiy ve zaptiye nezareti altında bulundurulmak cezaları vardı.

Kalebentlik cezasını alan hükümlü önce suçu sabit olarak belirlendiği yere yakın olması tercih edilirdi. Bunun da temelinde ceza hukukunun faydacılık karakteri olan devlete minimum maliyete mal olması amacı bulunmaktaydı. Hükümlü birey cezasını kale dışına çıkmamak kaydıyla, hapsedildiği kalede serbestçe dolaşarak çekerdi. Elbette karışıklık zamanlarında ise asayişin berkemal olmasını temin için, kale içindeki memurlar belirli kısıtlamalar uygulayabilirdi.

Nefiy cezası ise, suç işleyen failin belli bir süre için bulunduğu yerden başka bir yere gönderilmesidir. Bu süreyi hâkim tayin ederdi. “Nefi cezasının suçun birden fazla olup başkalarını da suça teşviki veya zararı mucip olması halinde başvurulacak bir metot olduğu belirtilmiştir. Hz. Peygamber kadınlara benzeyen erkeklere nefi cezası vermiş ve onların Medine dışına çıkarılmasını emretmiştir” (Kale, 2009: 12).

Osmanlı ceza kanunnamelerine göre nefiy cezası devlete eliyle olurdu. Hükümlü devlet tarafından belirlenen bir mahalleye gönderilir orada üç aydan üç yıla kadar ikamet etmek zorunda olup o yerin dışına da çıkamazdı (Yavuz, 2012: 151).

Zaptiye nezareti altında bulunma cezasında, hükümlü şahıs hakkında devlet eliyle belli bir yerde bulunmamasına karar verilirdi. Ceza belli bir süre ya da ömür boyu şeklinde verilebilirdi. Hükümlü yasaklanmayan başka bir yere yerleşebilme hürriyetine sahipti. Bununla birlikte devletin belirlediği yerleri takip ederek yerel zabıtaya tezkere sunmak zorundaydı.

II.3.2.2. Cumhuriyet Dönemi

1926'da yürürlüğe giren Türk Ceza Kanununda yer alan sürgün ve emniyet-i umumiye nezareti altında bulunma cezaları denetimli serbestlik sistemine konu olabilirler. Tanzimat Dönemi'nde yer alan nefiy cezası yerini sürgün cezasına bırakmıştır. 1965 yılında ise tamamen yürürlükten kaldırılmıştır. Sürgün cezasında yükümlü birey bir süreliğine bir yerde yaşamaya mahkûm edilirdi (Özdemir, 2011: 18).

Emniyet-i Umumiye nezareti altında bulundurma cezası: Bu cezaya hüküm giyen kimsenin on beş gün içinde cezasını çekmek istediği yeri kolluk makamına bildirebilirdi. Eğer suçlunun seçtiği yerde bir sakınca bulunmazsa belli bir yolculuk süresi kendisine takdir edilir ve bu sürede o yere varıp varmadığı takip edilirdi. Hükümlü kendisine verilen emirlere uymakla ve ikamet etmesi yasaklanan yerlere gitmemekle yükümlüydü. Hükümlü şahıs yaşadığı yerdeki görevli makamlardan izin alırsa bir işte de çalışabilirdi (Yavuz, 2012: 156-157).

1965 yılında yürürlüğe sokulan 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un 4. Maddesi günümüzdeki denetimli serbestlik sistemine geçişin işaretlerini vermektedir (Nursal ve Ataç, 2006).

Bu düzenlemeye göre kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı cezalar ile süresi ne olursa olsun taksirli suçlar sebebiyle özgürlüğü bağlayıcı cezalar, failin kişiliğine, iyi hali yani insanlara olan davranışlarında saldırgan bir tutum takınmaması vb. hallerine ve suçun işlenmesindeki özelliklere bakılarak mahkeme eliyle (Özdemir 2011: 19);

- Verilen zararın bil mukabil karşılığı ve tazmin edilmesine,
- altı ayı aşmayacak bir eğitim veya ıslah kurumuna devam etmesine,
- bir yılı aşmayacak bir süre zarfında belirli bir yere gitmekten, bazı faaliyetleri yapmasının yasaklanmasına veya bazı meslek ve sanatı yapmaktan men edilmesine
- her türlü ehliyet ve ruhsat belgelerine belirli bir süre(1 ay- 1 yıl arası olabilir) geçici el konulmasına çevrilebilmekteydi.

Denetimli serbestlik sisteminin gelişmesinde 1989, 1997, 2000 ve 2003 tarihli TCK tasarıları bulunmaktadır. Denetimli serbestlik tedbirleri, 1989 tarihli TCK tasarısında 93., 1997 tasarısında TCK'nin 98., 2000 ve 2003 tasarılarında TCK'nin 94. maddelerinde, özgürlüğü bağlayıcı güvenlik tedbirleri içinde kendine yer bulmuştur. Denetimli serbestlik, suçtan dolayı gerekli asli bir ceza tedbirine mahkûm edilen hükümlüye ceza infazı sonrası uygulanabilecek bir tedbir mahiyetinde kabul görmüştür (Töngür, 2008: 312).

Görüldüğü üzere zamanla, toplum içinde infazı ve denetimi amaçlayan yeni yaptırımların inşa edilerek bu yaptırımların ifasını temin amaçlı kurumlar oluşturulmaya

çalışılmış ve birçok düzenleme yapılmıştır. Denetimli serbestlik sistemine benzeyen bir takım uygulama biçimleri Osmanlı Devleti’nden 2005 yılına kadarki zaman zarfında var olmuştur.

Günümüzde denetimli serbestliğin yasalaşmış ve farklı bir infaz kurumu olmuştur. Suç mağdurlarının korunması ve hükümlülere yardım edilmesi amaçlanarak çeşitli mevzuat değişiklikleri de gerçekleştirilmiştir.

“2005 yılının Haziran ayında yürürlüğe giren TCK, CMK ve CGİHK’da düzenlenen adli kontrol, kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar, kamuya yararlı bir işte çalışma, cezanın koşullarına bağlı ve denetimli olarak ertelenmesi, büyüklere, çocuklara, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü güvenlik tedbirleri, koşullu salıverilme, koşullu salıverilenler ile mükerrirler ve özel tehlikeli hükümlüler hakkında denetimli serbestlik tedbiri, cezanın konutta infazına ilişkin düzenlemeler, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ile birlikte öngörülen yükümlülükler nedeniyle, bunların etkin bir şekilde uygulanabilmesine ilişkin sistemin kurulması amacıyla denetimli serbestlik hizmetlerinin yapılandırılmasına ilişkin mevzuat çalışmaları yapılmış ve bu doğrultuda hazırlanan tasarı kanunlaşarak 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu adı altında 20 Temmuz 2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir” (Yavuz, 2012: 339).

2005’te ceza infaz sisteminde yapılan bazı değişikliklerle birlikte denetimli serbestlik hizmetleri yargı sisteminde kendine yer bulmuştur. Bundan sonra, 05.03.2013 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanmasıyla sisteme ilişkin esasları belirleyen Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bütün bunlarla birlikte sistemin kapsamı günbegün genişlemeye devam etmektedir.

II.4. Türk Denetimli Serbestlik Sisteminin Temel İlkeleri

5402 Sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununun 4. Maddesi ve Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğinin 5. maddesi denetimli serbestlik hizmetlerinde uygulanacak temel ilkeleri kısaca şöyle belirtir:

a) İnsan Onuruna Saygı ve Dürüstlük

“İnsan onuru; izzetinefıs, öz saygı, şeref, erdem, gurur, saygınlık, kendine saygı duyma ve başkalarını da kendine saygılı kılma olarak açıklanmaktadır” (Usta ve Öztürk, 2010: 18). Bu yönetmeliğin uygulanmasını yürüten şahıslar; insan haklarına saygılı, dürüstlük ve kararlılık çerçevesinde hareket etmelidir. Görevlerini ifa ederken kimseyi aşağılayamaz, hükümlülere küçümseyici ya da alaycı tavırlar takınamazlar.

b) Gizlilik

“Denetimli serbestlik uzmanları hükümlülere birebir görüşmelerinde hükümlü ve uzman arasında geçen tüm konuşmaların gizli kalacağını, gerekçesi ne olursa olsun hiç kimse ile paylaşılmayacağını dile getirirler. Böylece hükümlü duygu ve düşüncelerini daha iyi ifade eder. Uzmanda hükümlüyü daha iyi tanır ve hükümlünün ihtiyaçlarını iyi tespit edip ona göre çalışmalarını değerlendirir. Bu noktada gizlilik ilkesi hükümleri yerine getirildiğinde hükümlü sorunlarını uzmana daha rahat bir şekilde ve güven ortamında ifade etmektedir” (Gökser, 2015: 32). Bu yönetmeliğin uygulanmasını yürüten şahıslar; mağdur, şüpheli, sanık, hükümlü ya da bunların ailesi ile ilgili elde ettiği bilgileri üçüncü şahıslarla paylaşamazlar. Düzenlediği raporlar gizli kalmak zorundadır. Bu bilgiler yasal makamların(kanun veya yönetmelik gibi kanuni unsurlar) kararları haricinde hiçbir kurum ve kişiyle paylaşamaz.

c) Tarafsızlık:

“Denetimli Serbestlik Hizmetleri’nin uygulamasında görev alanlar, görevleri ile ilgili belgeleri inceleyebilir; ancak buradan elde ettiği bilgilerle ilgili olarak soruşturmanın gizliliği ilkesine uymak, tarafsızlığına gölge düşürecek davranış ve ilişkilerden kaçınmak ve davanın taraflarına eşit uzaklıkta olmak zorundadır” (DSHY, 2013: 67). Bununla birlikte bu

tarafsızlık kapsamı konusunda belli başlı standartlar getirilmesi gerekmektedir. Bu standartlar hiç kimseyi din, dil, ırk, ideolojilerine göre yargılamamayı içermelidir. Her bir bireye nesnel olarak sadece insan gözüyle bakılmalıdır.

II.5. Türk Denetimli Serbestlik ve Yardım Sisteminin Özellikleri

Türkiye’de uygulanmakta olan denetimli serbestlik sisteminin özellikleri kısaca şöyle özetlenebilir (Nursal-Ataç, 2006: 313-314):

a) Ulusal bir sistemdir: Ülkemizde uygulanan denetimli serbestlik sistemi, Avrupa kıtasında ve Amerika gibi toplumsal kültürümüzde var olan uygulamaların ulusal mevzuatta düzenlenmesi ve örgütlenmesi ile kurulan ulusal bir sistemdir.

b) Merkeziyetçi bir yapıya sahiptir: Denetimli serbestlik teşkilatı, merkezi teşkilatta Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı daire başkanlığına bağlı olarak, taşra teşkilatında ise Cumhuriyet Başsavcılığına bağlı şube müdürlükleri ve bürolar olarak örgütlenir. Taşra teşkilatında bulunan kurumlar da merkeze bağlı olduğundan merkeziyetçi bir yapıya sahiptir.

c) Hem suçluya hem mağdura hizmet vermektedir: Tek taraflı sadece mahkûm yararına olan bir sistem değildir. Ayrıca suçtan zarar gören mağdurlara ya da onların geride kalan mirasçılara da yardım eder. Bu nedenle Türk denetimli serbestlik sistemi mağdura yardım ve suçtan zarar görenlere yardım etmesi bakımından diğer pek çok ülkelerdeki emsallerinden ayrılmaktadır.

d) Karma bir personel rejimi mevcuttur: Türk denetimli serbestlik sisteminde görevliler iki ayrı personel grubu sistemde yer alır. Bunlar devlete bağlı memurlar ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan gönüllülerdir.

e) Resmi bir kuruluştur: Sistemin merkezi yapısındaki daire başkanlığı ile ona bağlı yerel şube müdürlükleri, Adalet Bakanlığı ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne bağlıdır. Bu anlamda resmi bir kuruluştur.

f) Ceza ve tedbirlerin süresi bellidir: Süresi belirsiz ceza ve tedbirler yoktur. Hapis dışı ceza ve tedbirin süresi kanunda belirtilen koşullar altında ve sınırlar çerçevesinde karar vermeye yetkili makam tarafından belirlenmektedir. Sistem bu özelliği ile Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi kararından ayrılır. Bu karar, özel hallerde belirsiz süreli hapis dışı ceza ve tedbire hükmedilmesine olanak vermektedir.

II.6. Denetimli Serbestlik Sisteminin Ceza Adalet Sistemindeki Yeri

Denetimli serbestliğin ceza adalet sistemi içerisindeki yerini belirleyebilmek demek; kavramı nasıl anladığımız ve kapsamını ne şekilde belirlediğimizle alakalıdır. Modern anlamda denetimli serbestlik, İngiliz ve Amerikan hukukunda ortaya çıkarak gelişmiş ve ilk zamanlarda, kişi hakkında yapılan yargılamanın, verilen hükmün açıklanmasının veya hapis cezasının ertelenmesi ve denetim süresi içinde kişiye birtakım yükümlülükler yüklenmesiyle, resmi veya gönüllü bir görevlinin denetimi ve gözetimi altında bu sürenin geçirilmesinin sağlanması şeklinde ortaya çıkmıştır. Sonra bu kavramın anlamı ceza adalet sürecinin her aşamasında ilgilinin, hapsedilmek yerine belirli şartlar altında serbest bırakılması ve bu şartların yerine getirilmesi hususunda denetlenmesi şeklinde genişlemiştir. Yani bir suç işleyen kişinin infaz kurumuna kapatılarak toplumdan

tecridinin yerini, toplum içine belirli şartlarla serbest bırakılarak denetlenmesi anlayışı almaktadır.

Çiçek'e (2006: 7) göre ceza adalet sistemi, hem kamu düzenini sağlar hem de suç işlemiş bireyleri topluma kazandırır. Scotland'a göre tüm dünyada denetimli serbestlik sistemi dört temel amaca hizmet eder (2006: 15):

1. Hükümlünün iyileştirilmesini sağlar.
2. Topluma veya mağdura verilmiş zarar karşılanır.
3. Suçluların cezalandırılması gerçekleştirilir.
4. En önemlisi de toplumun korunması sağlanır.

Bu amaçlar sistemin önemini çok iyi vurgulamaktadır. Denetimli serbestlik bu anlamıyla sadece bir yaptırım türü değil aynı zamanda bir infaz rejimi niteliğindedir. Bununla birlikte denetimli serbestlik; ceza adalet sisteminin bir parçası, bir ceza adalet yöntemi, aracı kurum işlevi görmektedir.

II.7. Denetimli Serbestliğin Avantajları ve Dezavantajları

a-) Avantajları

- Denetimli serbestlik suçlularla ilgili karar verme açısından esneklik sağlar. Hâkimlere daha fazla seçenek sunarak, suçluyu basitçe hapse göndermekten ziyade suçlunun toplum içindeki bireysel yetkinliği hakkında en doğru karar vermelerini sağlar. Denetimli serbestlik eş zamanlı olarak, suçlu olabilecek kişileri gözlem altında tutarak onlara ikinci bir şans veren sistemdir.

- Denetimli serbestlik sistemi, adalet sistemine en mühim yararı; suçlu cezaevine girmez ve toplumsal hayattan dışlanmaz. İnsan yalnız kaldıkça, çevresinde uzaklaştırılıp bir yerde tutuldukça toplumdan daha çok kopabilir. Toplumdan ve yakın çevresinden kopmayan insanlar çok daha olumlu bir ruh hali içinde olur böylece insanlar içinde daha rahat hisseder. Sadece suçlu açısından değil aile açısından da bakılırsa sistemin önemli bir yarar sağlayabileceği ön görülebilir. Hapse giden bir baba ya da anne parçalanmış ailelerin ortaya çıkıp toplumdan kopuk ve suça eğilimli bireylerin yetişmesinin sebebi olabilir. Denetimli serbestlik sisteminde hükümlü doğal hayat akışından koparılmaz. Sanki hiç suç işlememiş gibi toplumda yer alabilme şansına sahiptir. Tam gün işte çalışarak hem kendisine hem de ailesine faydalı olabilir (Nursal-Ataç, 2006: 49).

- İlk kez suç işleyen gençler için hapisaneler suç okulu olarak görülmekte ve gençler suça daha fazla eğilimli olarak cezaevinden çıkmaktadırlar. Cezaevinden çıkan suçlu damgalanmak suretiyle toplumsal hayata adapte olmakta güçlük yaşamaktadır. Oysaki denetimli serbestlik ve yardım sistemi salıverilme sonrası dönemde de bazı koruma ve yardım programları uygulayarak hükümlü topluma daha da kolay bir şekilde uyum sağlayabilir. Mağdurun zararını suçluların ödeyebilmesi ve bu durumun koşul olarak belirlenmesi denetimli serbestlik ve yardım sistemi içinde söz konusu olabilmektedir. Bu ödemeler suçluda sorumluluk duygusunu geliştirmektedir (Nursal-Ataç, 2006: 50).

- Düşük maliyet; suçluları cezaevine koymak yüksek maliyetlidir. Amerika'daki istatistiklere göre, 2002 yılında cezaevindeki bir mahkûmun ortalama günlük maliyeti yaklaşık 40 dolar iken, denetimli serbestlik kapsamındaki maliyeti yaklaşık 1,5 dolardır (Schmallegger, 2005: 514).

- Sosyal araştırma raporları sayesinde, sanığın kişiliği ve verilecek cezanın sanığı hangi yönden etkileyebileceği hakkında hâkimin bilgi edinmesi sağlanır ve hâkimin sanıkla ilgili daha sağlıklı bir karar vermesine yardımcı olur.

b-) Dezavantajları

- Eğer bir suç işleyen bir birey hapse konulmaz toplum içinde yer almaya devam ederse doğal olarak insanlar rahatsız olabilir. Suçun toplumdaki anlamı cezasız kalmayacağıdır. Ayrıca bazı insanlar da bir kere suç işleme durumunda bu tür kolaylıkların olduğunu görerek suça yönelebilirler. Böylece topluma bir kereden bir şey olmaz düşüncesi yerleşir (Ayhan, 1963: 109). Denetimli serbestliğin bu dezavantajına katılmamak mümkün değildir. Zira bazı cezaların hafifletilmesi bile toplum içinde bazı hastalıklı düşüncelerin türemesine neden olmuş ve kapkaççılık, hırsızlık gibi bazı suçların inanılmaz derece ülkemizde yaygınlaştığına toplum olarak şahit olmuşuzdur.

- Denetimli serbestlik sistemi ile suçluya cezadan kaçma fırsatı tanınmaktadır. Suç işlemiş olan kişiler tekrar aynı sosyal ortama dönerek suç işlemeye devam edeceklerdir (Schmalleger, 2005: 515).

- Bu sistemin başarılı olabilmesi denetim memurlarının kalitesine, iş yüklerinin fazla olmamasına ve bu konuda iyi yetiştirilmiş olmasına bağlıdır (Nursal ve Ataç, 2006: 49).

II.8. Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezlerinin Görevleri

Suçlunun denetimli serbestliğe tabi tutulup tutulamayacağına karar vermede dikkate alınacak iki ölçüt vardır:

Birinci ölçüt: Suçlunun ıslahı için en uygun yardım şekli probasyon rejimi midir?

İkinci ölçüt: Suçlunun denetim altında serbest kalması toplum için güvenli midir? (Ataç, 2004: 16)

“Denetimli serbestlik kararı verildikten sonra denetimli serbestlik ve yardım sisteminin, ülkemizde ceza adalet sistemimizin her aşamasında birtakım görevleri bulunmaktadır. 5402 sayılı Kanunun 11-15’inci maddeleri ile Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliğinin 12-16’ncı maddelerinde Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezlerinin soruşturma, kovuşturma ile cezanın yerine getirilme aşamasındaki görevleri sayılmıştır. Bununla birlikte, diğer mevzuat hükümlerinde de verilen görevler bulunmaktadır” (Savaş, 2011: 61-62).

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezlerinin görevlerini 6 maddede özetleyebiliriz:

- 1) Kanunlar denetimli serbestlik ve yardım merkezlerine bazı görevler yüklemiştir. Bu görevler, soruşturma, kovuşturma, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve salıverme sonrası olarak dörde ayrılır. Bu görevler plan çerçevesinde yerine getirilir.
- 2) Görevi ile ilgili konularda bilgileri, verileri ve dosyaları elektronik ortama girerler ve elektronik ortamda muhafazasını sağlarlar.
- 3) Denetimli serbestlik hizmetleri gözetim esaslarını dikkate alarak çocuk ve aile mahkemelerine yardımcı olurlar.
- 4) Eğer mahkemeler görevlerine ilişkin kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmalarına karar vermişse bunu uygularlar.

- 5) “Bir önceki yıla ait aylık istatistiki veriler dikkate alınarak bir sonraki yıl gelebilecek işlerin belirtildiği “yıllık iş programı ile projelere ilişkin faaliyet raporları”nı her yılın aralık ayının ilk haftasında, “çalışma raporları”nı aralık ayı sonuna kadar; Cumhuriyet başsavcılığının görüş ve önerileri ile birlikte Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığına göndermek;
- 6) Bir sonraki yıla ait yıllık iş programları ve bu programlara ait projeler ile o yıla ait çalışma raporlarını hazırlayarak, her yıl ocak ayının ikinci haftasında Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığına sunmaktır.” (Savaş, 2011: 62).

III. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Çalışmanın bu bölümünde anketteki bulgulardan hareketle sosyo ekonomik durumların suç üzerine yansımaları ile ilgili frekans tabloları ve DSS rehberlik faaliyetleri sonucunda suç işlemeyi düşünüp/düşünmediklerini içeren çapraz tablolar yer alacaktır. Araştırmamıza katılan gençlerin, yukarıda saydığımız özelliklerinin suç üzerine dönütleri arasındaki ilişkiler betimlenmiştir.

Tablo 1. Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Kişi sayısı	Yüzde
Erkek	156	95,7
Kadın	7	4,3
Toplam	163	100

Suç üzerine yapılan birçok sosyolojik çalışmada suç-cinsiyet ilişkisi ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir. Cinsiyet değişkenin suç olgusundaki iki şey dikkate alınır: Suçu işleyen cinsiyeti ve suça maruz kalanın cinsiyeti. İlk kriminolojik araştırmalarda cinsiyet ve suç ilişkisi merak konusu olmuştur. Örneğin Lombroso 1895'te "Kadın Suçlu" adlı çalışmasında kadınların aktif olmadığı yerlerde suça çok seyrek katıldıklarını bulmuştur. W. I. Thomas, kadın suçluyu alt sınıfa mensup, heyecan arayan ve tatmin isteyen birisi olarak görmüştür (İçli, 1992: 23). Elbette Thomas'ın bu bulgusu her zaman doğru değildir. Zaman zaman üst kültüre mensup kadınlar da suça karışmaktadır.

Çalışma örneğimizdeki bireylerin 156'sı (% 95,7) erkek, 7'si (% 4,3) kadındır. Cinsiyet-suç ilişkisi bazında erkeklerin oranı kadınlardan oldukça fazladır. Yapılan bazı sosyolojik araştırmalarda benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır: Öter'in

Antalya’da suça karıştığı ileri sürülen erkeklerin oranı % 88,0 iken (2005: 85); Coğan’ın Edirne ilinde yaptığı araştırmada erkeklerin % 91,7 gibi yüksek bir oranda olduğu ortaya çıkmıştır (2007: 76).

Tablo 2. Yaş Dağılımı

Yaş	Kişi sayısı	Yüzde
15-18	12	7,4
19-25	151	92,6
Toplam	163	100

Yaş değişkeni cinsiyet değişkeni gibi suça ilgili araştırmalarda karşımıza önemli bir sosyolojik değişkenlerden birisidir. Çalışma örneklemindeki gençlerden 12 tanesi 15-18 yaş arasında, 151 tanesi ise 19-25 yaş arasında bulunmaktadır. 18 yaşa kadar bireylerin daha az suça yöneldiği, 19-25’li suça yönelenlerin oranında gözle görülür bir artış olduğu ortaya çıkmıştır. Bu dağılıma bakarak yaş ilerledikçe suça yönelimin arttığı söylenebilir.

Araştırmanın yaş konusunda bulgusuna benzer bir sonuç Sözüçök’un (2009: 67-68) Ankara ilinde 100 kişi üzerinde yaptığı araştırmada ortaya çıkmıştır. 18-24 yaş arası suçlu sayısı 13, 25-34 yaş arası suçlu sayısı 42 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3. Bireylerin Medeni Durum Dağılımı

Medeni durum	Kişi sayısı	Yüzde
Evli	54	33,1
Bekâr	109	66,9
Toplam	163	100

Medeni durum dağılımında 109 (% 66,9) bekâr olduğu geriye kalan 54 (% 33,1) kişilik kısmın da evli olduğu tespit edilmiştir. Şahiner'in (2009: 67) yaptığı araştırmada tedavi ve denetimli serbestlik altında bulunan bireylerin % 78'inin bekâr, % 22'sinin ise evli olduğu; yine Turan'ın (2010: 111) yaptığı araştırmaya göre tedavi ve denetimli serbestlik altında bulunan bireylerin % 62,6'sının bekâr, % 31,3'ü ise evli olduğu görülmektedir. Yapılmış bazı diğer araştırmalar da göz önüne alındığında, tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri altına alınan bireylerin genellikle bekâr olduğunu söylemek mümkündür (Berk, 2010: 25; Çubuk, 2011: 75; Taşkent, 2010: 62). Genel anlamıyla medeni hal suç işleme üzerine büyük ölçüde etki etmektedir.

Tablo 4. Anne ve Baba Medeni Durum Dağılımı

Anne-Baba Medeni Durum	Kişi sayısı	Yüzde
Evli ve birlikte	110	67,5
Boşanmış	16	9,8
Anne ölü, baba sağ	7	4,3
Baba ölü anne sağ	23	14,1
İkisi de ölmüş	5	3,1
İkisi de başkasıyla evli	2	1,2
Toplam	163	100

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin 110'unun (% 67,5) anne ve babası evli olup birlikte yaşıyorken, 16'sının (% 9,8) anne ve babası boşanmış, 7'sinin (% 4,3) annesi vefat etmiş, 23'ünün (% 14,1) babası vefat etmiş, 5'inin (% 3,1) hem annesi hem babası vefat etmiştir. 2 bireyin (% 1,2) anne ve babası başkasıyla evlenmiştir.

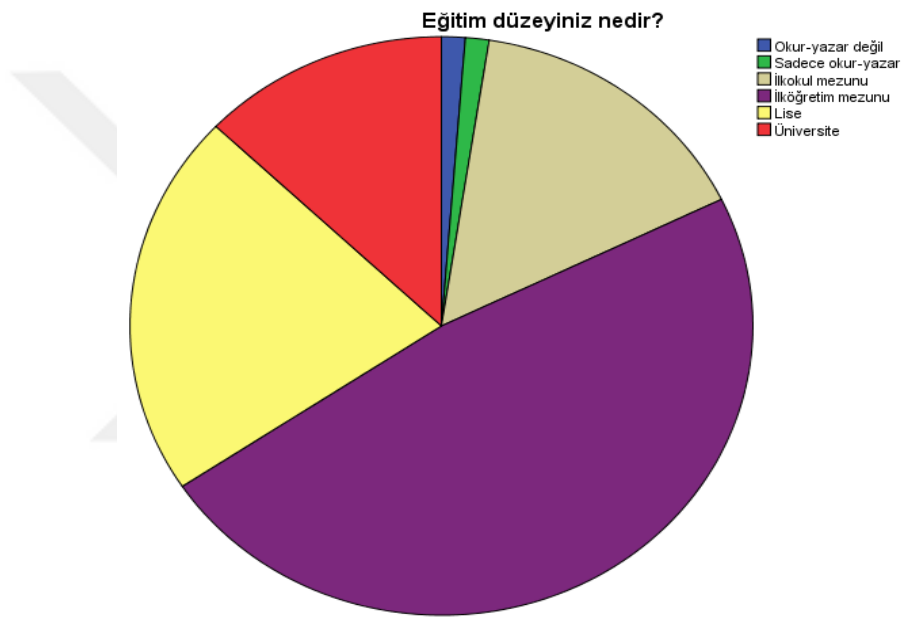
Soysal-Bulgurcu'nun (2015: 105) Tokat ilinde yapmış olduğu araştırmada; parçalanmamış aileye mensup olanların oranı % 72,7, parçalanmış aileye mensup olanların oranı ise % 27,3'tür. Görüldüğü üzere araştırmamızla benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Suça karışan bireylerin çoğunluğunun anne ve baba birlikte olma durumunun dahi, bireylerin suça yönelimine engel teşkil etmediğini ve suçtan uzak tutma noktasında yeterli olmadığını görmekteyiz. Görüldüğü gibi anne babanın bazen fiziksel olarak varlığı bir anlam ifade edemeyebilir. Ebeveynlerin ve gencin aile içindeki etkileşim ve ilişkilerin kalitesinin azlığı, sosyo-ekonomik kalkınmayı teşvik edecek ortak değerlerin, normların, davranışların zayıflığı gibi nedenler gençleri suç işlememe konusunda olumsuz etkilemektedir.

Her ne kadar araştırmaya katılan bireylerin ebeveynlerinin çoğunluğu hayatta olup birlikte olsalar da parçalanmış ailelerden gelen kişi sayısı azımsanmayacak derecededir. Parçalanmış aileye sahip bireylerin suçlu davranış bulunmaları, ebeveynin fiziki olarak yokluğu, buna bağlı olarak ilişkilerin zayıflığı, aile desteğinin ve kontrolünün eksikliği gibi nedenlere bağlı olarak açıklanabilir. Anne babanın boşanmış olması veya ayrı yaşıyor olmaları, ebeveynlerden birinin vefatı gibi aile bütünlüğünü bozan etkenler aile bireylerinin suça yönelmesi riskini içinde bulundurmaktadır.

Tablo 5. Eğitim Düzeyi Dağılımı

Eğitim düzeyi	Kişi	Yüzde
Okur-yazar değil	2	1,2
Sadece okur-yazar	2	1,2
İlkokul	25	15,3
İlköğretim	78	47,9
Lise	35	21,5
Üniversite	21	12,9
Belirtilmemiş	-	-
Toplam	163	100

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin 2'si (% 1,2) okuryazar değilken, 2'si (% 1,2) yalnızca okuryazardır. 25'i (% 15,3) ilkokul, 78'i (% 47,9) ilköğretim, 35'i (% 21,5) lise, 21'i (% 12,9) de üniversite mezunudur. Bu dağılımda denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin % 65,6'sı lise altı eğitim düzeyine sahiptir. Görüldüğü üzere, Karaman DSS Merkezindeki gençlerin eğitim seviyesinin düşüklüğünün suç üzerine olumsuz etki yaptığı görülmüştür.

Bu çalışmadaki bireylerin eğitim durumu ile ilgili bulguların yapılan diğer bazı çalışmalarla paralellik gösterdiği söylenebilir. Tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri altına

alınan bireylerin genellikle eğitim düzeyinin düşük olduğunu görmekteyiz. (Berk 2010: 25; Çubuk 2011: 75; Taşkent 2010: 62; Ada ve Peker 2012: 429; Sözüçök, 2009: 67).

Tablo 6. Halen öğreniminize Devam Etme/Etmeme Dağılımı

Verilen Cevap	Kişi	Yüzde
Evet	35	21,5
Hayır	127	77,9
Belirtilmemiş	1	0,6
Toplam	163	100

Bireylerin % 21,5'i öğrenimine devam ederken, devam etmeyenlerin oranı % 77,9 olarak gerçekleşmiştir. % 0,6'lık bir kesim de soruya cevap vermemiştir.

Tablo 7. Öğrenim Devam Etmiyorsa Sona Erme Sebebi Dağılımı

Öğrenimin sona erme sebebi	Sayı	Yüzde
Ekonomik yetersizlikler	20	12,3
Okumak istemedim	39	23,9
Okulda başarısız oldum	6	3,7
Diğer nedenler	66	40,5
Belirtilmemiş	32	19,6
Toplam	163	100

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin eğitimlerine çeşitli nedenlerle devam etmemişlerdir. Eğitime devam etmeme durumuna verilen cevaplar; diğer nedenler şeklinde cevap verenlerin oranı % 40,5, maddi imkânsızlıkları sebep gösterenlerin oranı % 23,9, okumak istemedim şeklinde cevap verenler % 12,3, okulda başarısız oldum diyenlerin oranı % 3,7'dir. Herhangi bir cevap belirtmek istemeyenlerin oranı da % 19,6'dır. Öter'in Antalya'da yaptığı çalışmada bu oranlar; ekonomik yetersizliklerden

dolayı bırakanların oranı % 41,2, kendi isteğiyle okulu bırakanların oranı % 52,9, okul başarısızlığıyla okulu bırakma oranı % 4,7 olarak ortaya çıkmıştır (2005: 89).

“Maddi durum sebebiyle okulu bıraktım diyenler” genel itibariyle okula devam etmeme nedenleri olarak; çeşitli işlerde çalışarak aile geçimine katkıda bulunmayı amaçladıklarını söylemişlerdir. “Okumak istemedim, diğer nedenler” şeklinde görüş belirten bireyler ise öğrenimlerine devam etmeme nedenlerini; “arkadaş çevresinde okula devam etmek istemeyen bireylere sahip olmaya, ailelerinin kendilerinden iş gücü konusunda yararlanmak amaçlı okula göndermemeye, ayrıca ailelerinde ve kendilerinde okul konusunda yeterince bilinç sahip olmamaya bağlamışlardır.

Tablo 8. Anne ve Babanın Eğitim Düzeyi Dağılımı

Anne eğitim düzeyi	Kişi sayısı	Yüzde
Okur-yazar değil	16	9,8
Sadece okur-yazar	4	2,5
İlkokul	89	54,6
İlköğretim	44	27,0
Lise	4	2,5
Üniversite	5	3,1
Belirtilmemiş	1	0,6
Toplam	162	100
Baba eğitim düzeyi	Kişi sayısı	Yüzde
Okur-yazar değil	5	3,1
Sadece okur-yazar	7	4,3
İlkokul	89	54,6
İlköğretim	45	27,6
Lise	7	4,3
Üniversite	6	3,7
Belirtilmemiş	4	2,5
Toplam	163	100

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin anneleri okuryazar olmayanlar % 9,8, sadece okuryazar olanlar % 2,5, ilköğretim ve üstü olarak % 5,6, ilköğretim ve altı eğitim düzeyi eğitim seviyesi olanlar % 81,6'dır. Görüldüğü üzere anne eğitim seviyesi çoğunluk itibariyle düşüktür.

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin babalarda eğitim durumu; okuryazar olmayanlar % 3,1, sadece okuryazar olanlar % 4,3, ilköğretim ve üstü olarak % 8, ilköğretim ve altı eğitim düzeyi eğitim seviyesi olanlar % 81,2 olarak ortaya çıkmıştır. Görüldüğü üzere baba eğitim seviyesi yüzdesi yüksek olan kişi sayısı çok azdır.

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin anne ve baba eğitim durumları ile kendilerinin eğitim durumları arasında bir paralellik göstermektedir. Genelde eğitim seviyesi ilkokul ve ilköğretim seviyesinde seyretmektedir.

Eğitim seviyesinin bu denli düşük olması gerçekten de üzerinde durulması gereken bir konudur. Anne ve babanın eğitim seviyesinin yükselmesiyle gencin suça yönelimi azalabilir. Çünkü eğitim seviyesi yüksek ebeveynler çocuklarını daha iyi yönlendirebilirler. Bu konunun önemine binaen yapılmış bir araştırmayı örnek verebiliriz. İstanbul’da çeşitli liselerde öğrenim gören 1020 öğrenciye yapılan araştırmada model alma yoluyla öğrenme davranışına dayanarak TV’nin bilhassa çocukları ve gençleri nasıl ve ne şekil etkilediği öğrenilmek istenmiştir. Eğitim düzeyine bağlı olarak liseli gençlerin model alma davranışında ciddi bir farklılaşmanın olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun sebebinin, babanın eğitim düzeyinin düşük, orta ve yüksek olmasına bağlı olduğu anlaşılmıştır. Babanın eğitim düzeyi yükseldikçe dizilerden model alma davranışı da düşmekte olduğu anlaşılmıştır. Benzer bir durum anne eğitim düzeyi açısından da geçerlidir (Erjem ve Çağlayandereli, 2006: 26). Birçok araştırma da ailenin eğitim düzeyinin yüksek olmasının çocuğun ve gencin dışarıdan model almasını azalttığı yönündedir. Televizyonun çok sayıda şiddet ögesi içerdiği, çocukları suç ve şiddete yönlendirdiği ve çocukların televizyon programlarından etkilendikleri göz önüne alındığında anne ve babanın eğitim durumunun çocuğun davranışlarının gelişmesinde ne kadar önemli olduğu daha iyi anlaşılmaktadır.

Tablo 9. Temel İhtiyaçlarınızı Karşılama Sıkıntısına Düşüp/Düşmeme Durumunda Suç İşleyenler Dağılımı

Temel İhtiyaçlarınızı Karşılama Sıkıntısına Düşme Sonucu Suça Yönelmeyi Düşünenler/Düşünmeyenler		
Verilen Cevap	Kişi	Yüzde
Evet	40	24,5
Hayır	123	75,5
Toplam	163	100
Temel İhtiyaçlarınızı Karşılama Sıkıntısına Düşme Sonucu Suç İşleyenler		
Verilen Cevap	Kişi	Yüzde
Evet	9	22,5
Hayır	31	77,5
Toplam	40	100

Tabloya bakıldığında temel ihtiyaçlarını karşılamada sıkıntıya düşen kişilerin oranı % 24,5, düşmeyenlerin oranı ise % 75,5'tir. Bu noktada temel ihtiyaçları karşılamada sıkıntıya düşenlerden bu sıkıntıya bağlı olarak suç işleyenlerin oranı % 22,5'tir. Temel ihtiyaçları karşılamada sıkıntıya düştüğünde yasal olmayan yollara başvurmama oranı oldukça düşük çıkmıştır. Temel ihtiyaçları karşılamada sıkıntıya düşenler genelde suç işler şeklinde çalışmanın başında verdiğimiz varsayımın büyük ölçüde yanlışlandığı görülmektedir.

Tablo 10. Mesleki Durum Dağılımı

Meslek Durumu	Kişi sayısı	Yüzde
Ev hanımı	5	3,1
Esnaf	28	17,2
İşçi	87	53,4
Çiftçi	9	5,5
Memur	4	2,5
Düzensiz işler	11	6,7
Öğrenci	19	11,7
Toplam	163	100,0

Denetimli serbestlikten yararlanan bireylerin % 88,3'ü çeşitli mesleklerde çalışmaktadır. Geriye kalan % 11,7'lik kısım da öğrencidir. Kadın hükümlülerden 5'i ev hanımı, geriye kalan 2 kişiden biri esnaf diğeri ise işçidir. Bu çalışmanın gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama durumu ile ilgili bulgularının yapılmış bazı çalışmalarla paralellik gösterdiğini söyleyebiliriz. Söz konusu bu araştırmalar: Turan'ın (2010: 112) yaptığı araştırmada probasyon sistem tedbiri altında bulunan bireylerin % 76,5'inin; Babaoğlu (2008: 220) yaptığı araştırmada denetimli serbestlik tedbiri altında bulunan bireylerin % 84,5'inin gelir getirici bir işe sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bir iş sahibi olmanın suça yönelimi engelleyebileceği düşünülebilir. Elimizdeki bulgulara bakılarak bunun gerçekleşmediğini görmekteyiz. Anket bulgularını incelediğimizde meslek sahibi olanların % 60,1'lik bir kısmın işçilik, düzensiz işler gibi tatmini yetersiz meslekleri yaptığı görülmektedir.

Tablo11. Anne ve Baba Meslek Durum Dağılımı

Anne meslek durumu	Kişi sayısı	Yüzde
Ev hanımı	116	71,2
Emekli	8	4,9
Emekli	3	1,8
Esnaf	28	17,2
İşçi	2	1,2
Çiftçi	1	,6
Düzensiz işler	2	1,2
Öğrenci	1	,6
Belirtilmemiş	2	1,2
Toplam	163	100,0
Baba mesleki durum	Kişi sayısı	Yüzde
Emekli	36	22,1
Esnaf	22	13,5
İşçi	72	44,2
Çiftçi	19	11,7
Memur	3	1,8
Düzensiz işler	2	1,2
Belirtilmemiş	9	5,5
Toplam	163	100

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin 116'sının (% 71,2) annesi ev hanımı, 28'i de (% 17,4) esnaflıkla uğraşmakta, 11'i (% 6,7) emekli olup geriye kalan küçük bir kısmı da diğer bazı işlerle ilgilenmektedir. İki kişi ise anne mesleklerini belirtmemiştir. Anne mesleklerinin dağılımında ev hanımı oranının bir hayli yüksek olduğunu gözlemekteyiz. Ev hanımı olan bir annenin aslında çalışan annelere oranla çocuklarıyla daha çok zaman geçireceği, onlarla daha iyi ilgilenebileceği düşünülebilir.

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin babalarının sahip olduğu mesleklerde oranlar büyükten küçüğe; işçi % 44,2 emekli % 22,1 esnaf % 13,5 çiftçi % 11,7, memur % 1,8, düzensiz işler 1,2'dir. % 5,5'inin de baba mesleğini belirtmemiştir. Bu

durumun sebepleri: Babaların vefat etmiş olması ve gençlerin baba mesleğini belirtmek istememeleridir.

Tablodaki bulgular incelendiğinde denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin babalarının genelinin iş sahibi olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte % 60,74'lük bir kesimin babalarının, bahçede veya tarlada gündelikçi düzensiz işler yapmakta ve fabrikada, sanayide işçi olarak çalışmaktadır. Söz konusu gençler de babalarının bu mesleklerinin yetersiz gelir getirdiğinden şikâyet etmektedirler.

Tablo 12. Ailenin Gelir Dağılımı

Gelir durumu	Kişi sayısı	Yüzde
500TL altı	10	6,1
500-1000 TL	19	11,7
1000-1500 TL	59	36,2
1500-2000 TL	38	23,3
2000-2500 TL	13	8,0
2500 TL üstü	24	14,7
Toplam	163	100,0

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin 10'unun (% 6,1) ailesi 500 TL ve altı gelire sahip iken, 19'unun (% 11,7) ailesi 501-1000 TL arası, 59'unun (% 36,2) ailesi

1001-1500 TL arası, 38'inin (% 23,3) ailesi 1501-2000 TL arası, 13'ün (% 8) ailesi 2001-2500 TL arası ve 24'ünün (% 14,7) ailesi 2500 TL'nin üstü aylık gelire sahiptir.

Gençlerin ekonomik düzeyi yükseldikçe suç işleme oranı düşer ya da gelir düzeyi düştükçe suç işleme oranı artar şeklindeki varsayımlarımızın büyük ölçüde doğrulandığını elde ettiğimiz istatistiki verilere dayanarak söyleyebiliriz. Kısaca tablodan da görüldüğü üzere suç işleyen ekonomik düzeyi yüksek kişi sayısı ekonomik durumu düşük olanlara göre daha azdır.

TÜRK-İŞ Araştırmasının Temmuz 2016 ayı sonucuna göre;

□ Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (açlık sınırı) 1.369,76 TL'dir.

□ Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamaların toplam tutarı ise (yoksulluk sınırı) 4.461,76 TL olmuştur.

□ Bekâr bir çalışanın aylık yaşama maliyeti ise 1.704,70 TL olarak gerçekleşmiştir².

Bu araştırma sonuçlarına göre bakarsak yoksulluk sınırını karşılayabilecek ya da bu orana yaklaşabilecek oran % 14,7'dir. Açlık sınırını ise % 60,71'lik bir kesim karşılayabilmektedir. Bu oranlar göstermiştir ki her ne kadar eve belli bir miktar gelir girdisi olsa da bireylerin çoğunluğu ekonomik olarak yetersiz bir gelir yüzdesine sahiptir.

² http://www.teksif.org.tr/temmuz-2016-aclik-ve-yoksulluk-siniri-1370-tl_icerik_10248-1.html

Tablo 13. Gençlerin Aile Gelirleri Düzey Tanımı Dağılımı

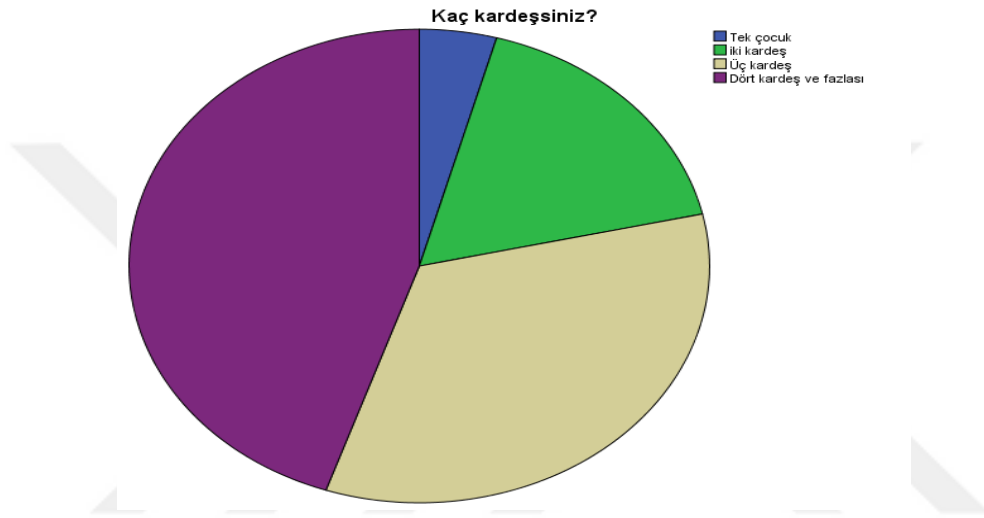
Verilen Cevap	Kişi Sayısı	Yüzde
Çok iyi	10	6,1
İyi	35	21,5
Normal	100	61,3
Yetersiz	18	11,0
Toplam	163	100,0

Suçlu bireylerden % 11’lik bir kısım ekonomik düzeylerini yetersiz bulmaktadır. Buna karşın genel itibariyle ekonomik düzeylerini olumlu olarak tanımlayan kişi sayısı oldukça yüksektir.

Temmuz 2016 verilerine göre bekâr bir kişi için 1.704,70 TL tutarında bir yaşama maliyeti gerekmektedir. Anketimize dâhil olan bireylerin % 77,3’lük bir kısımdaki kişilerin aylık gelirleri 2000TL’nin altındadır. Ekonomik düzeyin tanımlanmasında bireylerin büyük bir kısmı her ne kadar olumlu cevaplar verse de bunun altında ya bireyler tanımlama konusunda çekimser kalmaları ya da ekonomik durum tanımında yeterli bilgilerinin olmadığı yorumu yapılabilir.

Tablo 14. Kardeş Sayısı Dağılımı

Kardeş durumu	Kişi sayısı	Yüzde
Tek çocuk	7	4,3
İki kardeş	28	17,2
Üç kardeş	55	33,7
Dört kardeş ve fazlası	73	44,8
Toplam	163	100

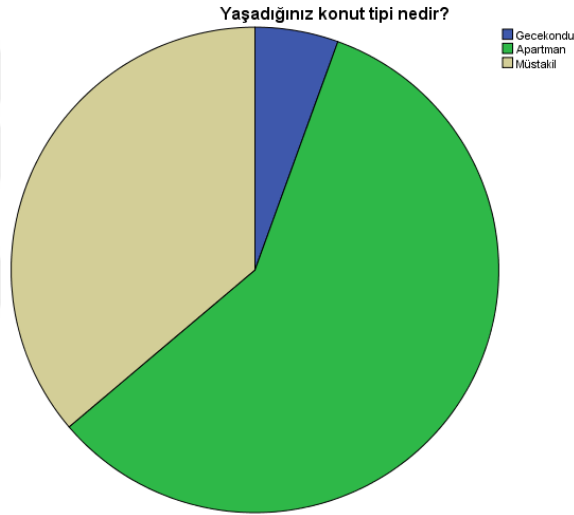
Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin 7'si (% 4,3) tek çocuk iken, 28'i (% 17,2) iki kardeşe, 55'i (% 33,7) üç kardeşe, 73'ü (% 44,8) dört ve üzeri kardeşe sahiptir. Genel örneklem içerisinde suç oranı ile kardeş sayısının fazlalığı arasında doğru bir orantı kurulabileceği görülmüştür. Başka bir deyişle kardeş sahibi olmayan bireylerin, kardeş sahibi olan bireylere oranla daha az suç riski altında olduğu söylenebilir.

Kalabalık aileye sahip bireylerin ilgi ve kontrol eksikliğine sahip olabileceği bu doyumu da farklı yollardan karşılama yoluna gidebilecekleri düşünülebilir. Dolayısıyla bu yollar bazen kanunlara uygun bazen de kanun dışı doyumlar olabilmektedir. Öyle ya da böyle kardeş sayısının fazlalığı bireyleri suça yönlendirmeye sebebiyet verebilmektedir. Suçluluğun oluşumunda etkili olarak görülen ailedeki birey sayısının fazlalığının,

bireylerin yaş ve statülerine uygun gereksinimlerinin karşılanmamasında önemli bir yer teşkil ettiği söylenebilir.

Tablo 15. Yaşanan Konut Tipi Dağılımı

Yaşanılan Konut Tipi	Kişi Sayısı	Yüzde
Gecekondu	9	5,5
Apartman	95	58,3
Müstakil	59	36,2
Toplam	163	100,0

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin 9'u (% 5,5) gecekonduya yaşarken, 95'i (% 58,3) apartman dairesinde, 59'u (% 36,2) müstakil evde yaşamaktadır. Araştırma örneklemimizdeki gençlerin çoğunluğu (% 94,5) orta sınıfa ait olan konut tiplerinde yaşamaktadırlar “Gencin yaşadığı konut tipinin sağlıksız olması onun suça yönelmesine etki etmektedir” varsayımının her zaman geçerli olmadığı anlaşılmaktadır.

Öter'in Antalya'da yaptığı çalışmada suçlu bireylerin % 42,7'si gecekonduya, % 31,3'ü apartman dairesinde, % 26'sı müstakil evde oturmaktadır. Ortaya çıkan bu

sonucun, sadece müstakil ev konusunda çalışmamıza paralel olduğu görülmüştür. (Öter, 2005: 111).

Tablo 16. Konut Mülkiyeti Dağılımı

Konut Mülkiyeti	Kişi sayısı	Yüzde
Aileme ait	72	44,2
Kira	91	55,8
Toplam	163	100,0

- Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin 72'sinin (% 44,2) konutu ailesine ait iken, 91'ininki (% 55,8) kiradır. % 44,2 gibi bir oranın ev sahibi olduğunun görülmesi dikkat çekicidir. Konut mülkiyeti sahipliği dağılımında benzer sonuçlara ulaşılabilen bazı araştırmalara örnek verelim: Öter'in Antalya'da yaptığı çalışmada ise konut mülkiyeti kendisine ait olanlar % 49,5, kirada olanlar % 49,5'tur. Akalın'ın çalışmasında ise konut mülkiyeti suçlu bireylerin ailelerine ait olma oranı % 57,1, kiralık evde oturma oranı % 42,9 olarak ortaya çıkmıştır (Öter, 2005: 111; Akalın, 1999: 67).

Tablo 17. Aile İçi İlişkiler Dağılımı

Aile İçi İlişkiler	Kişi sayısı	Yüzde
Anne ve babam iyi anlaşır	19	11,7
Nadiren tartışma olur	38	23,3
Sık sık tartışma yaşanır	19	11,7
Evde şiddet kullanılır	2	1,2
Babam içki içer annemi ve beni döver	4	2,5
Genellikle herkes iyi anlaşır	81	49,7
Toplam	163	100,0

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin 19'unun (% 11,7) anne ve babası iyi anlaşırken, 38'inin (% 23,3) anne ve babası nadiren tartışmakta, 19'unun (% 11,7) sık sık tartışmakta, 2'sinin (% 1,2) evinde şiddet uygulanmakta, 4'ünün (% 2,5) babası annesini dövmektedir. 81'inin (% 49,7) ise genellikle iyi anlaşmaktadır. Suçlu bireylerin çoğunluğunun aile bireylerinin genellikle iyi anlaşması aile içi ilişkilerin de sağlıklı olduğu şeklinde bir varsayım ortaya koyabilir. Buna rağmen gençlerin suça yönelmelerindeki diğer nedenlerin irdelenmesini gerekli kılmaktadır.

Tablo 18. Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Dağılımı

	Kişi sayısı	Yüzde
Evet	33	20,2
Hayır	130	79,8
Toplam	163	100,0

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin 33'ü (% 20,2) aile içi şiddete maruz kalırken, 130'u (% 79,8) aile içi şiddet görmemiştir. Bu durumun ortaya çıkması genel itibariyle aile içi ilişkilerin iyi olmasına bağlanabilir.

Tablo 19. Maruz Kalınan Şiddet Türü Dağılımı

Şiddetin Türü	Kişi	Yüzde
Fiziksel şiddet	17	51,5
Duygusal şiddet	10	30,3
Sözel Şiddet	3	9,1
Birden fazla şiddet	3	9,1
Toplam	33	100 %

Suçta yönelen gençlerden aile içi fiziksel şiddet görenler % 51,5, duygusal şiddet görenler % 30,3, sözel şiddet görenler % 9,1, birden fazla şiddet görenler % 9,1 olarak gerçekleşmiştir. Şiddet görmeyenlerin oranı her ne kadar yüksek(% 79,7) olsa da aile içinde şiddete maruz kalmak bireylerin gerek mevcut yaşamı üzerinde gerekse gelecek yaşamı üzerinde bir takım olumsuz etkilere sebep olabilmektedir.

Tablo 20. DSS Tedbiri Almalarına Neden Olan Suç Türü Dağılımı

İşlenen Suç Türü	Kişi sayısı	Yüzde
Topluma karşı suç	74	45,4
Bireye karşı suç	89	54,6
Toplam	163	100

Türk Ceza Yasası 26.09.2004 tarihinde 5237 sayılı kanun ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda suçlar; uluslararası suçlar, kişilere karşı suçlar, topluma karşı suçlar, millete ve devlete karşı suçlar ana kısımları altında ele alınmıştır. Milletler arası işlenen suçları ve milletin ve devletin bütünlüğüne karşı suçları işleyen gençlerle karşılaşmamıştır. İşlenen suç türlerine baktığımızda topluma ve bireye karşı suçların olduğunu, ama ülkenin bütünlüğünü bozmaya yönelik suçların işlenmediği görülmektedir. Bunun da sebebi, ülkenin bütünlüğünü bozmaya yönelik suçlardan hüküm giyenler denetimli serbestlik kapsamında olmamasıdır.

Topluma karşı suçlar, genel güvenliği kasten tehlikeye düşürme suçlarından oluşmaktadır. Bu veriler bize gençlerin ilk etapta bayağı suçlar olarak görülen hırsızlık, cinsel ve şiddet içerikli suçlar ve yaralama suçlarını yoğun olarak işlediklerini göstermektedir. Genç yaşlarda bayağı suçlardan başlayan suç serüveni ise ilerleyen dönemlerde daha niteliği yüksek olan suçlara doğru gitmektedir. Bu veriler suçun öğrenilme yoluyla çevredeki diğer bireylere öğretilerek ve giderek suçun niteliği değişmekte olduğunu söyleyen teorileri doğrulamaktadır. Sutherland'e göre birey bir suç u icat etmez ve suçluluk kalıtımla da aktarılmadığına göre, birey farklı bireyler ile yaşadığı etkileşim sonucu suç u öğrenmektedir (İçli, 2004: 114).

Çalışmamızda elde edilen bulgular da gençlerin kırılgan evreler denilen 15-18’li yaşlarda az suç işlediklerini, ileri yetişkinlik döneminde farklı bireyler ile ilişkiye girmeleri ve bu ortamda kendilerini ispatlamak istediklerinden daha fazla suç işlediklerini ve işledikleri suçların da büyük oranda çevreden öğrenilen basit suçlar olduğunu göstermektedir.

Tablo 21. DSS Tedbiri Öncesi Suç İşlemiş Olma (Sabıka) Durumu Dağılımı

Sabıka Durumu	Kişi sayısı	Yüzde
Evet	57	35,0
Hayır	106	65,0
Toplam	163	100

Daha önce suç işleyip işlememe durumunu incelediğimizde % 35’lik bir dilim denetimli serbestlik tedbiri uygulanmadan önce suç işlemiştir, ama % 65’lik dilim ise hiçbir şekilde suça karışmamıştır. Bu bulgulara benzer bir sonuç da Aslan’ın yaptığı araştırmada ortaya çıkmıştır. Söz konusu araştırmada DSS’den yararlanmış bireylerin üçte ikilik bölümü (% 69,5) sabıkasız, % 30,5’lik bölümü de sabıkalıdır (76: 2012).

Edwin M. Lemert; Sosyal Patoloji (1951) ve Sosyal Problemler ve Sosyal Kontrol (1967) isimli kitaplarında birincil ve ikincil sapmalarda, sapma sürecini geliştirirken sosyal psikoloji kavramını kullanmıştır.

Edwin M. Lemert; birincil ve ikincil sapma kavramlarına yer vermiştir. Birincil sapma; norm ihlali veya bir suçun başlangıcında yapılan davranışlardır. Birey üzerinde fazla etki yapmaz ve böylece akılda kalmaz. İkincil sapma bireyin gösterdiği sapma davranışı sonucunda kişiliğini yeniden düzenlediği durumda ortaya çıkmakta, etki yapmakta ve akılda kalmaktadır. İkincil sapma bireyin gösterdiği sapma davranışı

sonucunda kişiliğini yeniden biçimlendirdiği durumda ortaya çıkmaktadır. Örneğin; uyuşturucu madde deneyen bireyin bağımlı hale gelmesi gibi (İçli, 2004, s. 127).

Lemert'e göre birincil sapma; normu ihlal etme hareketidir, sosyal, kültüre ve psikolojik sonuçları ortaya çıkabilir. Bununla birlikte birincil sapma davranışında bulunan bireylerin psikolojik karakterlerinde ve toplumdaki davranışlarında bir değişiklik olmamaktadır. İkincil sapma durumu; toplumun ilk sapmayla ilişkisi olan bireylere olan tepkileri, yaptırımları, sonucunda meydana gelmektedir. Birincil sapma davranışı sonucunda tutuklanan bireyler “hasta”, “sakat”, “suçlu”, “manyak” ve buna benzer sapkın etiketlere maruz kalmaktadırlar. Bu gibi etiketler bireyin hayatında birtakım olumsuz etkiler getirmektedir (Dolu, 2011: 387: 390).

Etiketleme teorisi açısından “ikincil sapma” kavramı çok önemlidir. Toplumun birey üzerindeki nüfuzu sonucu birey toplum tarafından etiketlenebilmektedir. Lemert, birincil sapmada bireyselliğin, bireyin kendi imajı kadar önemli olmadığını belirtir. Bireylerin diğerlerinin eleştirisine açık ve duyarlılığı farklılık gösterir. Lemert'e göre bireyin kendi imajı yeterli derece kuvvetli değilse, etiketlenen birey diğerleri tarafından verilmiş imajını daha kolay kabul eder. Böylece imajını kolaylıkla değiştirir. İkincil sapmada etiketlenen bireyler bu etiketi gerçek kimliği olarak kabullenmektedirler (Williams ve McShane, aktaran Burkey, 2008: 74). Daha önceden suça karışan bireylerin suçu tekrar işlemesi toplumun kendilerine verdiği etiketi kabullenmenin bir ürünü olarak görülebilir.

Bu noktada DSS ilk kez suç işleyen bireylere, yasal otoriteler ve hapishanelerle karşılaşmadan yeniden toplumsal yaşama katılma fırsatı vermektedir. Bu bireyler sosyal

çevrelerinden ayrılmadan normal yaşantısına devam ederek cezaevi ortamının olumsuz etkisinden de korunma şansı vermektedir.

Sabıkalı bireyler ikinci bir suç işleyerek haklarında DSS tedbir kararı alınmasına neden olmuşlardır. DSS, sadece ilk kez suç işleyenlere değil; ikinci kez suç işleyenlere de hizmet ederek onları da topluma yeniden kazandırma şansını içinde bulundurması açısından önemlidir. Bununla birlikte suç işleyen bireylerin toplumsal yaşam içinde yer almaya devam etmesi bazı dezavantajları da içinde barındırmaktadır.

Tablo 22. Ailede Sabıka Dağılımı

Verilen cevap	Kişi sayısı	Yüzde
Evet	45	27,6
Hayır	118	72,4
Toplam	163	100,0

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin 45'inin (% 27,6) ailesinde sabıkalı varken, 118'inin (% 72,4) ailesinde sabıkalı birey bulunmamaktadır. Toplumla bütünleşme veya toplumdan kopma üzerinde büyük ölçüde insanın fiziki çevresiyle ilişkisi olduğunu söylenebilir.

Sutherland'e göre bireyin daha çok yaşadığı çevredeki olumsuz davranışlara tanık olmaları sebebiyle suça yönelirler (İçli, 2004). Bununla beraber her suç çevreden öğrenilir şeklinde bir görüş belirtmek de sakıncalıdır.

Söz konusu gençlerin ailesinde % 27,6'lık oranda sabıkalının bulunması gencin bilinçaltını ve hayata bakış açısını değiştirmede etkili olarak suça yönelime neden olmuş olabilir. Ayrıca sabıkalı aile bireyi sayısı sanılandan daha fazla olabilir. Bunun sebepleri

ise: İspiyoncu olmamak, aile şeref ve gururu gibi adamlığa sığmadığı tarzdaki görece olarak anlamlı düşünceler olabilir.

Gökser'in Ağrı ilinde yaptığı araştırmada da aile sabıka oranının % 20, sabıkasız kişilerin % 80 civarında bulunması araştırmamıza paralel sonuçlar ortaya koymuştur(2015: 62).

Tablo 23. Arkadaş Çevresinin Sabıka Dağılımı

Verilen Cevap	Kişi sayısı	Yüzde
Evet	86	52,8
Hayır	77	47,2
Toplam	163	100

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin 86'sının (% 52,8) arkadaş çevresinde sabıkalı varken, 77'sinin (% 47,2) arkadaş çevresinde sabıkalı yoktur. Bir toplumda o toplumun üyesi olan insanlar toplumun sağlıklı işleyişinde önemli olan birtakım normlar ve değerleri kabullenerek topluma uyum sağlamaya çalışır. Aynı şekilde arkadaş grubu da benzer değer ve normlara sahiptir. Gençlerden de parçası olmak istedikleri grubun kurallarına her koşulda uyulması istenir. Uymadıkları takdirde gruptan dışlanmaktadır. Girmiş olduğu arkadaş çevresi suça yönelimi olan, kendilerini topluma illegal yollarla kabullendirmeye çalışan bir grupsa gencin suça yönelmesi kaçınılmaz olur.

Arkadaş çevresindeki sabıkalı oranının aileye göre daha çok artış göstermesi dikkat çekicidir. Bu durumda arkadaş çevresinde sabıkalı bireylerin bulunması gençleri suça yönelten en önemli faktörlerden birisi olduğunu söylemek mümkündür.

Bununla birlikte sübjektif bir bakış açısı olsa arkadaşları ispiyonlamama, arkadaşlara verilen değerin onların gözünde zedelememe vb. sebeplerden dolayı bize verilen sayıdan daha fazla sabıkalı bulunduğu kanaat getirmekteyiz.

Tablo 24. Göç Dağılımı

Önce yaşanan yer	Kişi sayısı	Yüzde
Köy	12	7,4
Kasaba	6	3,7
Şehir	138	84,7
Büyükşehir	6	3,7
Yurtdışı	1	,6
Toplam	163	100,0
Şimdi yaşanan yer	Kişi sayısı	Yüzde
Köy	5	3,1
Kasaba	1	,6
Şehir	156	95,7
Büyükşehir	1	,6
Yurtdışı	1	,6
Toplam	163	100,0

Tablo incelendiğinde köyde yaşayan 12 bireyden 7'si, kasabada yaşayan 6 bireyden 5'i çeşitli yerlere göç etmiştir. Köy ve kasaba nüfusunda azalma vardır. Bununla birlikte şehirde yaşayan nüfusta artış olmuştur. Bu durumun sebebinin kırsal kesimden çeşitli amaçlar(özellikle ekonomik ve eğitim amaçlı göçler) göçlerin olduğu söylenebilir. Bu itibarla da göçün yaşanması ile suç arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tablo 25. Rehberlik Faaliyeti Kapsamında Verilen Eğitimlerin Suçun Olumsuzlukları Hakkındaki Bilince Etkisi

Verilen Cevap	Kişi Sayısı	Yüzde
Çok	75	46,0
Orta	66	40,5
Az	16	9,8
Hiç	6	3,7
Toplam	163	100,0

Rehberlik faaliyeti kapsamında verilen eğitimlerin suçun olumsuzlukları hakkında bilinçlenmeniz ne kadar yardımcı olabileceğini düşünüyorsunuz şeklinde sorduğumuz soruya % 96,3'lük bir kesimin vermiş olduğu cevaplar genel anlamıyla olumludur. Bu da denetimli serbestlik sisteminin amaçlarından olan suçluyu topluma uyumlu bireyler olarak yeniden toplumsallaşmasını sağlamada büyük oranda etkili bir sistem olduğunu göstermektedir. Bireyler öyle ya da böyle eğitimlerin faydalı olduğu konusunda bir görüş belirtmişlerdir.

Tablo 26. Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşleme(me) Dağılımı

Verilen Cevap	Kişi Sayısı	Yüzde
Evet	10	6,1
Hayır	153	93,9
Toplam	163	100,0

Tablo 26 incelendiğinde bireylerin % 93,9'luk bir kısmının tekrardan suç işlemeyi düşünmediklerini belirtmeleri denetimli serbestlik sisteminde rehberlik faaliyetlerinin suç işlemeyi azaltmada ya da tamamen bırakmada ne kadar etkili olabileceğini göz önüne sermektedir.

Çapraz tablolar birden fazla üzerinden elde edilen sonuçların analizini yapmaya olanak verir. Çapraz tablolarla gençlerin cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, mesleki durumları, gelir düzeyleri, gelir düzey tanımlamaları, kendilerinin sabıka durumu, aile üyeleri ve arkadaşlarının sabıka durumları ile bireylerin DSS rehberlik eğitimi sonrası suç işleyip işlememeye karar verme durumlarını betimledik.

Tablo 27. Cinsiyet İle Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu

Rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işleyebilirim diye düşünüyor musunuz?			
Cinsiyet	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	10 6,4%	146 93,6%	156 100,0%
Kadın	0 0%	7 100,0%	7 100,0%
Toplam	10 6,1%	153 93,9%	163 100,0%

Erkeklerin % 6,4'ü DSS rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işlemeyi düşünürüm derken, büyük çoğunluğu % 93,6'sı ise suç işlemeyi düşünmediklerini belirtmiştir. Bu durum kadınlarda ise % 100 oranında ortaya çıkmıştır. Tablo 1'deki bulguları değerlendirirken erkeklerin kadınlara oranla daha çok suç işlediğini belirtmiştik. Rehberlik faaliyetlerinin etkinliği de kadınlara oranla erkeklerde düşük çıkması erkeklerin suçu tekrar işlemeye yatkın olduğunu göstermiştir.

Tablo 28. Medeni Durum ile Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu

Rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işleyebilirim diye düşünüyor musunuz?			
Medeni Hal	Evet	Hayır	Toplam
Evli	3 5,6%	51 94,4%	54 100,0%
Bekâr	7 6,4%	102 93,6%	109 100,0%
Toplam	10 6,1%	153 93,9%	163 100,0%

Medeni durum değişkeninde evlilerin % 5,6'lık bir kısmı DSS rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işlemeyi düşünürüm derken, % 94,4'lük bir kısım da suç işlemeyi düşünmemektedirler. Bekârlarda ise evet suç işlerim diyenler % 6,4, işlemem diyenler ise % 93,6 oranında gerçekleşmiştir.

Tablo 29. Eğitim Düzeyi İle Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu

Rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işleyebilirim diye düşünüyor musunuz?			
Eğitim düzeyi	Evet	Hayır	Toplam
Okur-yazar değil	1 50,0%	1 50,0%	2 100,0%
Sadece okur-yazar	0 ,0%	2 100,0%	2 100,0%
İlkokul mezunu	1 4,0%	24 96,0%	25 100,0%
İlköğretim mezunu	3 3,8%	75 96,2%	78 100,0%
Lise	4 11,4%	31 88,6%	35 100,0%
Üniversite	1 4,8%	20 95,2%	21 100,0%
Toplam	10 6,1%	153 93,9%	163 100,0%

Eğitim düzeyi değişkeninde ise DSS Rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işlemeyi düşünenlerin oranı okuryazarlarda % 50, lise mezunlarında % 11,4, üniversite % 4,8, ilköğretimlerde % 3,8, okuryazarlarda ise % 0 olarak gerçekleşmiştir. Hakkında DSS kararı verilmiş gençlerin eğitim düzeyi değişkeninde genelde lise ve dengi okullardan mezun olmayanlar çoğunluktadır. Burada ise lise mezunu olanların DSS rehberlik hizmetlerinden yararlanma düzeyleri, eğitim seviyesi düşük diğer bireylere oranla daha düşüktür.

Tablo 30. Mesleki Durum İle Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu

Rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işleyebilirim diye düşünüyor musunuz?			
Meslek	Evet	Hayır	Toplam
Ev Hanımı	0 0 %	5 100,0%	5 100,0%
Esnaf	3 10,7%	25 89,3%	28 100,0%
İşçi	3 3,4%	84 96,6%	86 100,0%
Çiftçi	0 ,0%	9 100,0%	9 100,0%
Memur	1 25,0%	3 75,0%	4 100,0%
Düzensiz işler	1 9,1%	10 90,9%	11 100,0%
Öğrenci	2 10,5%	17 89,5%	19 100,0%
Toplam	10 6,1%	153 93,9%	163 100%

Meslek durumu değişkeninde ise DSS rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işlemeyi düşünenlerin oranı sırasıyla; memurlarda % 25, esnaflarda % 10,7, öğrencilerde % 10,5, düzensiz işler yapanlarda % 9,1, işçilerde 3,4, ev hanımı ve çiftçilerde ise % 0 olarak ortaya çıkmıştır. Eğitim düzeyi yüksek diyebileceğimiz memurlarda % 25 oranla suç işleyebilirim şeklinde görüş belirtenler arasında açık ara birinci olması şaşırtıcı bir sonuç olmuştur.

Tablo 31. Aile Ortalama Aylık Gelir Düzeyi İle Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu

Rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işleyebilirim diye düşünüyor musunuz?			
Gelir Düzeyi	Evet	Hayır	Toplam
500 TL altı	0 0%	10 100,0%	10 100,0%
500-1000TL	1 5,3%	18 94,7%	19 100%
1000-1500TL	4 6,8%	55 93,2%	59 100,0%
1500-2000TL	1 2,6%	37 97,4%	38 100,0%
2000-2500 TL	1 7,7%	12 92,3%	13 100,0%
2500 TL üstü	3 12,5%	21 87,5%	24 100,0%
Toplam	10 6,1%	153 93,9%	163 100,0%

Aylık gelir düzeyi değişkeninde ise DSS Rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işlemeyi düşünenlerin oranı % 6,1, işlemem diyenlerin oranı ise 93,9 düzeyinde gerçekleşmiştir. Burada dikkat çeken nokta gelir düzeyi 2500TL ve üzeri olan bireylerden % 12,5'inin rehberlik faaliyetleri sonrası suç işlemeyi düşünüyorum şeklinde yanıt vermişken gelir düzeylerini 500TL ve altı olarak belirtenlerden hiçbirisi suç işlemeyi düşünmemesi dikkate değerdir.

Tablo 32. Gelir Düzeyi Tanımı İle Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu

Rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işleyebilirim diye düşünüyor musunuz?			
Gelir Düzeyi Tanımı	Evet	Hayır	Toplam
Çok iyi	1 10,0 %	9 90,0 %	10 100,0 %
İyi	0 0%	35 100,0 %	35 100,0 %
Normal	9 9%	91 91,0%	100 100,0 %
Yetersiz	0 0%	18 100,0%	18 100,0%
Toplam	6,1 100%	93,9 100,0%	163 100,0%

Gelir düzeyi tanımı değişkeninde DSS Rehberlik faaliyetleri sonrası gelir düzeyini normal çok iyi tanımlayanların % 10'u suç işleyebilirim derken, suç işlemeyi düşünmeyenlerin oranı % 90'dır. Gelir düzeyini normal olarak tanımlayanların % 9'u suç işlemeyi düşünürken, % 91'lik bir kısmı ise suç işlemeyi düşünmemektedir. Maddi durumlarını yetersiz olarak tanımlayanlarla iyi olarak tanımlayanların tamamı ise suç işlemeyi düşünmüyorum yanıtını vermişlerdir. Gelir düzeyi normal olan bireylerden % 9'u suç işleyebilirim diye yanıt vermiştir. Buna karşın gelir düzeyini yetersiz olarak addedenlerin ise suç işlemeyi düşünmemeleri bireylerin ekonomik durumları yetersiz olduğunda suça yönelirler şeklindeki yaygın kanıya ters düşmektedir.

Tablo 33. Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanmadan Önce Sabıka Durumu İle Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu

Rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işleyebilirim diye düşünüyor musunuz?			
Sabıka Durumu	Evet	Hayır	Toplam
Evet	7 12,3%	50 87,7%	54 100,0%
Hayır	3 2,8%	103 97,2%	109 100,0%
Toplam	10 6,1%	153 93,9%	163 100,0%

DSS'den yararlanmadan önce sabıkası olan bireylerin % 12,3'ü DSS rehberlik faaliyetleri sonrası suç işlemeyi düşünürken geriye kalan kesim ise düşünmemektedir. DSS yararlanmadan öncesi sabıkaya sahip olmayanlardan % 2,8'i suç işleyebilirim yanıtını verirken; geriye kalan % 97,2'si suç işlemeyi düşünmüyorum demiştir. Tablo 32 incelendiğinde, sabıkalı bireylerin diğerlerine oranla rehberlik faaliyetlerindeki eğitimlerden daha az yararlanmaktadır. Buradan sabıkaya sahip olup damgalanmadan ilk kez suç işleyen bireyler açısından DSS'nin ne kadar gerekli olduğu sonucuna ulaşılabilir³.

³ Geniş bilgi için Tablo 19 bakınız

Tablo 34. Aile Üyeleri Arasında Sabıka İle Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu

Rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işleyebilirim diye düşünüyor musunuz?			
Sabıka Durumu	Evet	Hayır	Toplam
Evet	5 11,1 %	40 88,9%	45 100,0%
Hayır	3 2,8%	103 97,2%	109 100,0%
Toplam	5 4,2%	113 95,8%	163 100,0%

Aile içinde sabıkalı birey bulunan gençlerin % 11,1 i suç işleyebilirim derken, % 88,9'luk bir kesim ise suç işlemeyi düşünmemektedir. Sabıkalı birey bulunmayanların % 4,2'si suç işlemeyi düşünürken, % 97,2'lik bir kesim ise suç işlememe konusunda olumlu düşünmektedir.

Tablo 35. Arkadaşlar Arasında Sabıkalı Bireyin Olması İle Rehberlik Faaliyetleri Sonrasında Suç İşlemeyi Düşünme(me) Çapraz Tablosu

Rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işleyebilirim diye düşünüyor musunuz?			
Sabıka Durumu	Evet	Hayır	Toplam
Evet	8 9,3 %	78 90,7%	86 100,0%
Hayır	2 2,6%	75 97,4%	77 100,0%
Toplam	5 4,2%	113 95,8%	163 100,0%

Arkadaş çevresinde sabıkalı bulunan bireylerin % 9,3'ü DSS rehberlik faaliyetleri sonrasında suç işleyebilirim derken, geriye kalan % 90,7'lik bir kesim ise suç

işlememe konusunda olumlu düşünmektedir. Suç işleyebilirim şeklinde görüş belirten bireylerden arkadaş çevresinde sabıkalı birey bulunanların % 9,3 oranında iken bu oran sabıkalı arkadaşına sahip olmayanlarda % 2,6 oranına kadar düşmüştür. Bir diğer dikkat çeken nokta hakkında DS kararı verilen % 52,3'lük bir kesimin arkadaş çevresinde sabıkalı arkadaşına sahip olması; bireyleri suça yönelmesinde arkadaş çevresinin etkisinin olabileceğini göstermektedir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Karaman ilinde yapmış olduğumuz bu çalışma son zamanlarda ülkemizde popüler olan denetimli serbestlik sistemini tanıtarak ve Karaman’da bu sistemden yararlanan genç hükümlü bireyleri suça yönelten sosyo-ekonomik özelliklerini sosyolojik açıdan betimlemeyi ve analiz etmeyi hedeflemektedir. Bu araştırma, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünden alınan özel izinle anket çalışması uygulanarak Karaman Denetimli Serbestlik Müdürlüğündeki hükümlü genç bireyler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında teorik çerçeveden hareketle anket çalışmasından elde edilen bulgular tablollaştırıldı ve yorumlandı.

Konuyla ilgili olarak çalışmaya katılan bireylerin cinsiyet özellikleri incelendiğinde, bireylerin cinsiyete göre dağılımlarının uzak olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet dağılımının tamamına yakını erkeklerin oluşturduğu görülmektedir⁴. Buna göre erkek bireylerin suça daha yatkın olduğu söylenebilir⁵. Bu durumun ülkemizde kadının toplumsal statüsü yani gelir düzeyi, ekonomik bağımsızlığı, eğitimi, aile ve toplum içindeki rolü gibi nedenlerle ilgili olabilir. Genel itibariyle erkeklerde kadınlara oranla suça yönelim oranı daha yüksektir. Böylece erkekler kadınlardan daha çok suça yatkındır varsayımımızın doğrulandığı görülmektedir.

Yaş konusunda ise 15-18 yaş olan ilk gençlik dönemindeki suç oranının 19-25 yaş arasına göre daha az olduğu görülmüştür. Bu durumun sebepleri arasında gençlerin suç işlemiş akranlarla arkadaşlık kurması, ailesiyle ilişkisinin sağlıklı olmaması sayılabilir.

⁴ Bkz. Tablo 1.

⁵ Bkz. Tablo 1.

Genç erişkin grubunda (19-25) artan suçlu sayısı, suça yönelimin çok tehlikeli hale gelme ihtimali bulundurduğuna işaret etmektedir. Bu yüzden, bireyleri yalnızca suçtan korumak ve onların suça yönelmelerini önlemeye çalışmak yeterli olmayabilir. Bunların yanında daha büyük yaş gruplarına bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmasına ihtiyaç vardır.

Söz konusu bireylerin medeni durumları incelendiğinde, suç işleyenlerin medeni durumuna göre bekârların oranının evlilerden daha fazla olduğu görülmüştür. Örneklem içindeki bekârların oranı % 66,9, evlilerin oranı % 33,1'dir.

Suç işleyenlerin eğitim düzeyinin düşük olması dikkat çekicidir. İlköğretimin sekiz yıl, ortaöğretim on iki yıl olduğu dikkate alındığında aradaki dört yıllık eğitimin ne kadar önemli olduğu anlaşılabılır. Eğitim geleceği inşa etmede, toplumun devamını sağlamada önemli olup bireylere toplumsallaşmayı aşılacaktır. Bireyler toplumsallaşmayla da toplumdaki rollerini öğrenirler. Bunun yanında birey kendini koruma ve kollama gibi temel özellikleri eğitimle kazanmaktadır.

İnsan hayatında bu derece önemli olan eğitim seviyesinin düşüklüğü beraberinde birçok sorunu getirmektedir. Bu eksikliğin ne denli önemli olduğu çalışmamızdaki bulgularla anlaşılabılır. Örneklemimizdeki bireylerin eğitim seviyesine bakıldığında ilköğretim ve altı olanların oranı, lise ve sonrası eğitim seviyesine oranla çok fazladır.⁶

⁶ Bkz. Tablo 5.

Aile içi dinamikler incelendiğinde, suç ve aile arasında güçlü bir ilişki olmadığı söylenebilir. Aileye sahip olmamak bir bireyin hayatında destek sisteminin olmaması şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğunun öyle ya da böyle bir aileye sahip olmasından ötürü suç ile ilgili olarak bu konuda net bir yorum yapmayı güç kılmaktadır. Suç işleyenlerin çoğunluğunun ailesi ile birlikte yaşaması çok düşündürücü ve vahim bir tablodur. Bu durum, ailenin merkezi bir öneme sahip olduğunu ve her yönüyle ele alınması ihtiyacını ciddi bir biçimde ortaya çıkarmakta; suç işleyenlerin büyük bir çoğunluğunun ailesinin olması ve büyük oranda ailesiyle birlikte yaşıyor olması, sadece parçalanmış aileye sahip olmakla veya kimsesiz olmakla bir bireyin suça yönelmediğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle aile eğitimi, ailede madde kullanan ya da suça yönelen bir bireyin olması durumunda ortaya çıkan sorunları bertaraf edebilecek bir düzeyde olması gerekir. Çünkü ailenin, suç konusunda bilgi sahibi olmaması bireyin suçtan kurtulmasını zorlaştırmakta hatta hiç mümkün kılmamaktadır. Kısaca ailesinin koruyuculuğu bir birey için azami derecede önemlidir.

Denetimli serbestlikten yararlanan gençlerin çoğunluğunun kardeş sayısı fazla olanların az olanlara oranla daha çok suça yönelmekte olduğunu görmekteyiz. (Bkz. Tablo 9).

Araştırmaya tabi olan bireylerin aile yapılarını, kardeş sayısının fazla olmasına, aile içinde şiddet görmesine ve aile içi ilişkilerin bozuk olmasına, sabıkalı arkadaşla sahip olma, ailevi sorunlardan dolayı suç girişiminde bulunmalarına göre olumsuz ve uyumsuz olarak değerlendirdiklerini belirtebiliriz.

Araştırma sonuçları, “suçluların mesleki durumu değerlendirildiğinde düzensiz çalışma ve iş yokluğunun suça yönelimi artıran bir faktördür” şeklindeki varsayımın

çalışma bulgularına bakıldığında yanlış olduğunu görebiliriz⁷. Çünkü suçluların büyük çoğunluğu gelir getirici bir işte çalışmaktadır.

Araştırma bulgularına göre bireylerin çoğunun bir işte çalıştığı ve geçim düzeylerini genel anlamda normal, iyi, çok iyi şeklinde değerlendirenlerin oranı % 89, yetersiz bulanların oranı % 11'dir. Geçim düzeyi yetersiz bireylerin azınlıkta olmasına rağmen; genelde olumlu değerlendirenlerin çoğunlukta olması geçim düzeyinin pek fazla bir şey ifade etmediği izlenimi vermektedir. Zaten birçok suça ilişkin çalışmada da aynı duruma rastlanmıştır. Suçla sosyo-ekonomik düzey arasında bir ilişki ortaya koyulamamıştır. Düşük ve orta gelir düzeylerinden suç işleyenlerin varlığı, eğitim ile ilgili olabileceği gibi ülkemizdeki sosyo-ekonomik durumun bir yansıması da olabilir (İçli, 1992).

Rehberlik faaliyeti kapsamında verilen eğitimlerin suçun olumsuzlukları hakkında bilinçlenmede ne kadar yardımı olabileceğini düşünüyorsunuz sorusuna ise % 46'lık kısım çok, % 40,5'lik kısım orta, % 9,8'lik kısım az, % 3,7'lik kısım ise hiç cevaplarını vermiş olması denetimli serbestlik sistemindeki eğitimlerin ne kadar da etkili sonuçlar verebileceğini göstermektedir.

Çalışmaya katılan bireylerin denetimli serbestlik sisteminin etkinliği hakkında suçu tekrar işleyip işlememe sorusuna % 93,6'lık bir kısım "suç işlemeyi düşünmüyorum" şeklinde cevap vermiştir. Çapraz tablolardaki sosyo-ekonomik düzeye göre verilen cevaplar, denetimli serbestlikteki bilinçlendirme ve bilgilendirme eğitimi çalışmalarının bireyler üzerinde ne kadar olumlu etki yaptığının bir göstergesidir. Çalışmamıza katılan

⁷ Bkz. Tablo 9.

bireylerin vermiş oldukları cevaplar bütünüyle değerlendirildiğinde bu sistemde verilen rehberlik hizmetlerinin bireylerin suça tekrar yönelmesinde caydırıcı olacağı yorumunu yapmak hiç de zor olmasa gerektir.

Bu noktadan sonra konumuzla ilgili olarak gençleri suça iten nedenleri en aza indirebilmeye yardımcı olmak ve denetimli serbestlik sisteminin işlerliğini artırabilmek için birtakım önerilerde bulunmakta yarar görmekteyiz.

Suçun Önlenmesi Konusunda Bireyler ve DSS Hizmetleri İçin Öneriler

1. Sapma davranışı gösteren açısından risk grubunda yer alan, gençlere yönelik, sosyal aktivite projeleri yaygınlaştırılması ve gençlerin olumsuz davranışlara yönelmesine engel olmayı hedefleyen çalışmalar yapılmasının hem o gençler açısından hem de toplum sağlığı açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

2. Suçun önlenmesinde aileye büyük rol düşmektedir. Şiddetin, suçun ve olumsuz ebeveyn tutumlarının yer aldığı, ilgi, sevgi ve destekten yoksun aile ortamının gençlerde suça yönelimi artıran etkenlerden olduğu yönündeki araştırmalar dikkate alınmalıdır. Bu anlamda, aile içi iletişimin sağlıklı olmasını sağlayacak programlar geliştirilebilir. Anne-babaların bilinçlendirilmesine yönelik seminer ve toplantıların düzenlenerek aile içi iletişimin öneminin farkındalığı ve daha sağlıklı olması sağlanabilir. Bu durumun da gençlerin suça yönelim oranının azalmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

3. Uzmanlar tarafından, anne-babalara yönelik sağlıklı aile işlevleri kazandırma çalışmaları yapılabilir. Bu çalışmalarda çocuklarıyla iletişim becerilerini artırılması ve

dönemsel özelliklere ebeveynlerce dikkat edilmesi için “Aile Eğitim Programı” gibi uygulamalar yaygınlaştırılabilir.

4. Denetimli serbestlik süreci içerisinde bireylere verilen yükümlülüklerin artırılması, suça yönelimi engelleme noktasında caydırıcı olacağından, gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ve uygulamaya geçilmesinin faydalı olabilir.

5. Denetimli serbestlik tedbirine hükmolunmuş kişilere boş zaman aktivitelerine katılımlarına teşvik edilerek bireyleri denetimli serbestlik süreci içerisinde alışkanlıklar edinmeleri sağlanıp suça yönelim engellenebilir.

6. Bireylere verilen rehberlik faaliyetleri arasında değerler eğitimi (adalet, saygı, sevgi, dürüstlük, sorumluluk, yardımlaşma, sağduyu, iyi niyet, hoş görü vs.) verilmelidir. Bunun yanında ailelere de seminerler verilerek suç ve suçun zararları konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ada Ş. ve Peker A. (2012). “Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulamasının Etkililiğinin İncelenmesi (Sakarya İli Örneği)”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 16(1): 425-438.
- Akalın, Nejat(1999). *Suçta İtilmiş Çocukların Adli Tıp Açısından İncelenmesi ve Cezaevinde Bulunan Suçta İtilmiş Çocukların Deskriptif Olarak İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul
- Akyüz, Hüseyin (1996). “Aile Sosyolojisi ile Eğitim Sosyolojisi İlişkisi”. *Atatürk Üniversitesi FEF Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi*. Sayı: 23. Erzurum Fen-Edebiyat Fakültesi Ofset Tesisleri.
- Avcı, Müjdat (2009). *Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Erzurum İli Örneği)*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Basılmamış Doktora Tezi.
- Aydın, Hasan (2010). “Denetimli Serbestlik ve Kurumsal Yapılanma”. *Akhisar’da Denetimli Serbestlik*. Akhisar Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğü Yayını. Manisa. ss. 2-3.
- Babaoğlu, E. (2008). “Denetimli Serbestlik Sistemi Uygulamalarının Etkililiği”. A. Solak (Ed.). *Suçla Mücadele Açısından Aile Eğitimi ve Denetimli Serbestlik Sempozyumu: 22-24 Mayıs 2008– Amasya* (s. 215-226). Amasya: HEGEM Yayını. 21.
- Bayraktar, Bilal (2007), *Denetimli Serbestlik Sistemi ve Bu Kavramın Ceca Adalet Sistemine Getirdiği Yenilikler*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Berk, Güneş (2010). *Denetimli Serbestlik Tedbiri ve Tedavi Kararlarında Uygulanacak Bağımlılık Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesi*. Ege Üniversitesi. Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi. İzmir.
- Burkay, Senem (2008). *Suç Teorileri ve Suç Olgusu(Antalya Örneği)*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bilgin, Nuri (1991). *Sosyal Psikolojiye Giriş*. Ege Üniversitesi Basımevi. İzmir.
- Cebiroğlu R., ve Yurtbay, T., (1990) “Değişen Türk Toplumunda Aile Koşullarının Çocuk Davranışlarına Etkisi”. *Aile Yazıları Birey, Kişilik ve Toplum*, Cilt: 3, Derleyenler: B. Dikeçligil ve A., Çiğdem, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Çiçek, Cemil (2006). “Adalet Bakanı Cemil ÇİÇEK”ın Konuşma Metni”. *Türkiye’de Denetimli Serbestlik Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi Açılış Konuşma Metinleri*, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı Yayınları. Ankara. ss. 6-9.
- Çoğan, Onur (2006). *Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Edirne Ceza Mahkemelerinde Açılan Davaların Bu Yönden İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çolak, Haluk-Altun, Uğurtan (2006, Mayıs). “Denetimli Serbestlik Kavramının Yaptırım Teorisi ve Penolojik Bakımdan Tahlili ile Pozitif Hukukumuzdaki Düzenlemeler”. *Adalet Dergisi*. Y. 97. s. 9vd.
- Çubuk, Y. Ç. (2011). *Madde kullanımı Deneyimi Yaşamış Kişilerde Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Demirbaş, Timur (2001). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Doğan, Hümeýra(2013). *Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Denetimli Serbestlik Uygulamaların Rolü*. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Dolu, Osman (2011). *Suç Teorileri*. Seçkin Yayıncılık. 3. Baskı. Ankara.
- Dönmezer, Sulhi (1984). *Kriminoloji*. Filiz Kitabevi. 7. Baskı, İstanbul.
- Dönmezer, Sulhi (1994). *Kriminoloji*. Beta yayınları. 8. Basım. İstanbul.
- Dönmezer, Sulhi ve Erman, Sahir (1994b). *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*. Cilt III. Beta Basım Yayım Dağıtım. İstanbul.
- Duman, Nesrin (2009), *Hakkında Denetimli Serbestlik Tedbiri Verilmiş Olan Uyuşturucu Madde Kullanan Hükümlülerde Psikomatik Düşünce Biçiminin Rorschach Testi İle İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Erbaş, Coşkun (1996), “Tarihi Gelişim İçinde Gözetimle Erteleme (Denetimli Serbestlik-Sursis Avec Mise A Lepreuve) ve Fransa’daki Uygulaması ile Konuya İlişkin Türk Ceza Kanunu ve Öntasarı Metinleri II (Kısaltma: Erbaş(II))”. *Yargıtay Dergisi*. C. 22. s. 246-288.
- Erjem, Y. ve Çağlayandereli, M. (2006). Televizyon ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt: 30. No: 1. s. 26
- Erol, Metin (2008). *Grup Dinamiği Açısından Türkiye’de Ötekileştirme Eğilimleri*, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları. No: 108, Sivas.
- Giebels-Ahrenfeldt (1966). *Cultural Factors in Delinquency*. New York.
- Gökser, Emrah (2015), *Denetimli Serbestlik Sisteminden Yararlanan Çocukların Sosyolojik Bir İncelemesi (Ağrı İl Merkezi Örneği)*. Cumhuriyet Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı / Toplumsal Yapı ve Değişme Bilim Dalı. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Gölbaşı, Serkan (2008). *Kentleşme ve Suç*. On İki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul.

Güler, Müzeyyen. (2002). "Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Sorunları ve Beklentileri: Pamukkale Üniversite Örneği", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(1), ss 55-84

İçli, Gülşen, Tülin (1992). *Türkiye’de Suçlular Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

İçli, Günşen, Tülin. (1998). *Kriminoloji*. Ankara: Semih Ofset Matbaacılık ve Yayıncılık.

İçli, Günşen, Tülin (2004). *Kriminoloji*. Ankara: Martı Yayınevi

Kale, Mustafa (2009). *Türkiye’de Denetimli Serbestlik Sistemi*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kemp Raymond, Scholte R. H. J., Overbreek G., Engels,C. M. E. R. (2006). "Early Adolescent Delinquency: The Role of Parents and Best Friends". *Criminal Justice and Behaviour*. XXXI1. ss. 488-510.

Malik, Hilmi, A. (1931). *Türkiye’de Suçlu Çocuk*. Hakimiyeti Milliye Matbaası. Ankara.

Mangır, Mine (1992). *Ankara Kalaba Çocuk İslahevinde Bulunan Suça Yönelmiş Çocukların İşledikleri Suç Türleri ile Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1264. Ankara

Nursal, Necati ve Ataç, Selcen (2006). *Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi (Probation)*. Yetkin Yayınları. Ankara.

- Öter, Adem (2005). *Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri(Antalya Örneği)*. Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özdemir, Metin (2011) *Denetimli Serbestlik Tedbiri Olan Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Uygulaması*. İstanbul Üniversitesi. Adli Tıp Enstitüsü. Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Öztürk, Bahri ve Erdem, M. Ruhan (2006). *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku. Yeni TCK'ya Göre Yenilenmiş*. 9. Baskı. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Sarpdağ, Mustafa (2005). *Çocuk Suçluluğu ve Polis*. Ahsen Baskı. Ankara.
- Rebellion Cesar J. (November 2006) “Do Adolescents Engage in Delinquency to Attract the Social Attention of Peers?”. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. XLIII, 4., 387-411.
- Schmallegger, Frank (2005). *Criminal Justice Today*. New Jersey
- Scotland, Baroness (2006). “İngiltere Ceza Adaleti Sisteminden Sorumlu Devlet Bakanı Baroness Scotland Of Asthal”ın Konuşma Metni”. *Türkiye’de Denetimli Serbestlik Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi Açılış Konuşma Metinler*. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı Yayınları. Ankara.
- Savaş, Abdullah (2011). *Adli Vergi Cezalarında Denetimli Serbestlik Sistemi*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sözüçök, Mustafa (2009), *Ankara’da Denetimli Serbestlik Uygulanan Kişilerin Sosyo-Kültürel Açidan İncelenmesi*. Ankara Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

- Taşkent, A. (2010). *Alkol ve/veya Madde Bağımlıları İle Bağımlılığı Olmayan Bireylerin Savunma Mekanizmaları Açısından Karşılaştırılması, Çocukluk Çağı Travmaları, Disosiyatif Yaşantılar ve Bağımlılık Şiddetinin Savunma Mekanizmaları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Taşkıran, Tezer-Ağaoğlu, Samet (1943). *Suçlu Çocuklarımız*. Titaş Basımevi. Ankara.
- Tezcan, Mahmut (1997). *Eğitim Sosyolojisi*. 11. Baskı. Ankara.
- Turan, Reyhan (2010) *Madde Kullanımı Nedeniyle Denetimli Serbestlik ve Tedavi Tedbirine Hükmolan Kişilerin Tedaviyi Başarıyla Tamamlamalarını Öngören Etkenlerin İrdelenmesi*. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Warr, Mark (1993, September). “Parents, Peers and Delinquency”. *Social Forces*. LXXII-1. ss. 247-264.
- Uluğtekin, Sevda (1991). *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*. Bizim Büro Basımevi. Ankara.
- Yavuz, Hakan A. (2011). *Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Basılmamış Doktora Tezi. Ankara.
- Yavuzer, Haluk (1996). *Çocuk ve Suç*. Remzi Kitabevi. 8. Basım. İstanbul.
- (1981). *Psiko-sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu*. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Yörükoğlu, A. (1985). *Gençlik Çağı*. İş Bankası Yayınları. 5. Baskı. Ankara

Web kaynakları

(<http://t24.com.tr/haber/irakta-kurtlar-vadisine-ozenen-cete-bir-cocugu-doverek-oldurdu,118743> Erişim: 09.07.2015)

http://www.teksif.org.tr/temmuz-2016-aclik-ve-yoksulluk-siniri-1370-tl_icerik_10248-1.html

<http://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf> Erişim tarihi: 29.06.2015.

<http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=6586> Erişim Tarihi: 29.06.2015.

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 46985942/586/98941
Konu : Staj İzin Talebi

16/06/2015

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi :01.06.2015 tarihli ve 36321956-302.14.01-11532

İlgi yazı ve ekleri ile; Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü yüksek lisans öğrencisi Mehmet ASLAN tarafından, Doç.Dr.Ahmet Zeki ÜNAL danışmanlığında yürütülen "Denetimli Serbestlik Sisteminden Yararlanmış Gençlerin Sosyo-Ekonomik Durumlarının Sosyolojik İncelenmesi: Karaman Merkez Örneği" konulu tez çalışması kapsamında Karaman Denetimli Serbestlik Müdürlüğü bünyesinde bulunan 200 genç yükümlüye 25.06.2015-31.10.2015 tarihleri arasında anket uygulanabilmesi için izin talebinde bulunmaktadır.

Söz konusu yazı ve ekleri incelenmiş olup; Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü yüksek lisans öğrencisi Mehmet ASLAN tarafından, Doç.Dr.Ahmet Zeki ÜNAL danışmanlığında ses kaydı ve görüntü alınmaması, yükümlülerin rızalarının alınması ve kimlik bilgilerinin gizli tutulması, bilgilerin basınla paylaşılmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin Genel Müdürlüğümüze gönderilmesi ve Genel Müdürlüğümüzden onay alınmadan çalışmanın hiçbir şekilde kullanılmaması ve yayınlanmaması koşullarıyla, denetimli serbestlik müdürlüğünün görevlileri nezaretinde ve müdürlüğün işleri aksatılmadan söz konusu anket çalışmasını Karaman Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde belirtilen tarihler arasında gerçekleştirmesi uygun bulunmuştur.

Bilgi ve gereğini arz ederim.

Ali YILDIZ
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

EK 2.

SOSYO-EKONOMİK BİLGİ TOPLAMA FORMU

Sayın İlgili,

Bu araştırma, gençlerin sapma davranışlarını incelemektedir. Size verilen ankette, denetimli serbestlik kararı verilmiş gençlerin sosyo-ekonomik durumunu anlamaya yönelik sorular sorulmuştur. Ankette, kimliğinizi ortaya çıkartacak herhangi bir soru sorulmamıştır. Lütfen soru kâğıtlarının üzerine isminizi yazmayınız. Sizden toplanan bilgiler sadece bu çalışma için kullanılacak ve başka hiçbir şahıs ve kuruma verilmeyecektir. Samimi cevaplarınız araştırmanın başarısı için son derece önemlidir. Soruları yanıtlamaya vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz nedir?

() Erkek () Kadın

2. Yaş aralığınız nedir?

() 15-18 () 19-25

3. Medeni durumunuz nedir?

() Evli () Bekâr

4. Bugüne kadar yaşamınızı nerelerde geçirdiniz?

Ortam	Köy	Kasaba	Şehir	Büyükşehir	Yurtdışı
Önce yaşadığım yer	1	2	3	4	5
Şu an da yaşadığım yer	1	2	3	4	5

5. Yaşadığınız konut tipi nasıldır?

() Gecekondu

() Apartman

() Müstakil

6. Anne ve babanızın medeni durumu nedir?

- () Evli ve birlikteler () Boşanmış () Anne ölü, baba sağ
 () Baba ölü, anne sağ () İkisi de ölmüş () İkisinden biri evli
 () İkisi de başkasıyla evli () Evli olmayıp beraber yaşıyorlar

7. Kaç kardeşiniz?

- () Tek çocuk () İki kardeş () Üç kardeş () Dört kardeş ve üstü

8. Sizin ve anne-babanızın öğrenim düzeyi nedir?

Eğitim düzeyi	Okuryazar değil	Sadece okuryazar	İlkokul mezunu	İlköğretim mezunu	Lise mezunu	Üniversite mezunu	Yüksek Lisans/ Doktor
Benim	1	2	3	4	5	6	7
Anne m	1	2	3	4	5	6	7
Baba m	1	2	3	4	5	6	7

9. Evet, okulu bıraktım diyorsanız nedeni nedir?

- () Ekonomik yetersizlikler () Okumak istemedim
 () Okulda başarısız oldum () Diğer

10. Halen öğreniminize devam ediyor musunuz?

- () Evet () Hayır
 () Evet, ortaöğretim () Evet, yükseköğretim

11. Sizin ve anne-babanızın mesleği nedir?

Meslek durumu	Ev hanımı	Emekli	Esnaf	İşçi	Çiftçi	Memur (Öğretmen vb.)	Uzman (Dr,Avukat)	Düzenli işler	Öğrenci
Benim	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Annem	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Babam	1	2	3	4	5	6	7	8	9

12. Şu anda bir işte çalışıyor musunuz?

()Evet ()Hayır

13. Bu işte ne kadar zamandır çalışıyorsunuz?

()Kendimi bildim bileli

()5 yıldan daha fazla

()1-3 yıl arası

()3-5 yıl arası

()1 seneden beri

14. Temel (yemek, barınacak mekân) ihtiyaçlarınızı karşılamada hiç sıkıntıya düştünüz mü?

()Evet, düştüm

()Hayır, düşmedim

15. Aile içinde anne-babanızın ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

()Anne ve babam iyi anlaşır

()Sık sık tartışma yaşanır

()Nadiren tartışma olur
döver/döverdi)

()Evde şiddet kullanılır(babam annemi

()Babam çok içki içer, annemi ve beni döver
anlaşır

()Genellikle ailede herkes birbiriyle iyi

16. Aile içi şiddete maruz kaldınız mı?

()Evet

()Hayır

17. Evet, şiddet gördüm diyorsanız ne tür şiddete maruz kaldınız?

() Fiziksel şiddet (Tekme-tokat atmak, dayak, el-kol bükme, ısırmak, vb.)

() Duygusal şiddet (Korkutmak, tehdit etmek, reddetmek, öz güvenini sarsmak, vb.)

() Sözel şiddet (Küçümseme, hakaret, isim takma, tehdit, vb.)

() Birden fazla şiddet

18. Ailenizin ortalama aylık gelir düzeyi nedir?

()500 TL altı

()500-1000 TL

()1000-1500 TL

()1500-2000TL

() 2000-2500 TL

()2500TL üstü

19. Geçim düzeyinizi nasıl tanımlarsınız?

()Çok iyi ()iyi ()Normal ()Yetersiz

20. Ailenizde yasal sorun yaşayan, polisle arası kötü olan, sabıkalı veya cezaevine giren kişiler var mı?

()Evet ()Hayır

21. Arkadaşlarınız arasında suç işleyen, polisle arası kötü olan, sabıkalı veya cezaevine giren kişiler var mı?

() Evet ()Hayır

22. Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmadan daha önce sabıkanız var mı?

()Evet ()Hayır

23. Yanıtınız evet ise daha önce hangi suçları işleyip hüküm giydiniz?

()Şiddet suçu

()Uyuşturucu suçu

()Cinsel suç

()Mala karşı suç

()Diğer suç

24. Denetimli serbestlik tedbiri almanıza neden olan suç türü nedir?

() Topluma karşı suç

() Bireye karşı suç

25. Rehberlik Faaliyeti Kapsamında Verilen Eğitimlerin Suçun Olumsuzlukları Hakkındaki Bilince Etkisi

()Çok

()Orta

() Az

()Hiç

26. Rehberlik hizmetleri sonrasında suç işleyebilirim diye düşünüyor musunuz?

()Evet

()Hayır

BU ANKET ÇALIŞMASINA GÖNÜLLÜ OLARAK KATILMAKTAYIM

İMZA

